معين الصّرف
على
خاصيّات الابواب

باب များ၏ထူးခြားချက်များ

علم الصّرف ۴

တည်းဖြတ်သူ – အလ်ဟာဂ်ိအော်လာနာဂရမသွားန် – ဦးဘိုတင် – ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီး(ငြိမ်း)

စုစည်းတင်ပြသူ – မွတ်သီဗိုဟမ္မဒ်ကဟိန် – မဒနီ – (ဆောင်ကြီး)

خاصيات

m

စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
1	တည်းဖြတ်သူ၏အမှာစာ	ဂ
2	အလ်ဟာဂျ်မောင်လာနာဂျမာလွတ်ဒီးန်၏အမှာစာ	ဃ
3	အလ်ဟာဂျ်မောင်လာနာယူနွတ်ခ် ဦးခိုးသိန်း၏အမှာစာ	ဇ
4	ပန်ကြားလွှာ	၎
5	اسم ၏အမျိုးအစားများ	1
6	رباعی နှင့် ثلاثی	2
7	خماسی နှင့် وزنများ	3
8	مصدر اسم နှင့် وزنများ	5
9	فائده များ	8
10	اسم فاعل နှင့် اسم مشتق	10
11	اسم مبالغة ၏ وزنများ	11
13	اسم مفعول နှင့် وزنများ	12
14	اسم آله နှင့် اسم تفضيل	13
15	صفت مشبهه ၏ وزنများ اسم ظرف နှင့်	14
16	خاصيت ၏ لغوی နှင့် اصطلاحی	17

خاصيات

17	خاصية ضرب / نصر /سمع	18
18	خاصية حسب فتح / كرم	20
19	علامت باب	21
20	خاصية باب اِفعال -၁၅-မျိုး	23
21	خاصية باب تفعيل -၁၃-မျိုး	30
22	خاصية باب تَفَعُّل -၁၁-မျိုး	35
23	خاصية باب مفاعلت -၄-မျိုး	39
24	خاصية باب تفاعُل -၆-မျိုး	42
25	خاصية باب اِفتعال -၆-မျိုး	44
26	خاصية باب اِستفعال -၁၀-မျိုး	46
27	خاصية باب اِنفعال -၅-မျိုး	49
28	خاصية باب اِفعيعال -၄-မျိုး	51
29	خاصية اِفعِيلالٌ باب اِفعِلال -၄-မျိုး	52
30	خاصية فَعلَلَةٌ باب اِفْعِوّال	53
31	خاصية باب تَفعّل /اِفعِنلال /اِفعِلّلال	55
32	ထပ်ခါထပ်ခါပါရှိသော خاصية	58

-တည်းဖြတ်သူ၏အမှာစာ -

အလ်ဟာဂ်ျ မောင်လာနာ ရမသွားန် - ဦးဘိုတင် - (ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီးဦးမိုး)

نحمده و نصلى على رسوله الكريم ـ أمّابعد

လေးစားအပ်ပါသော ဓာရှူသူအပေါင်းတို့ခင်ဗျား !

ယခုမိတ်ဆွေ၏ လက်ဝယ် ရောက်ရှိနေသော ကျမ်းစာငယ်မှာ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး - ပျော်ဘွယ်မြို့နယ် - ယင်းတော်ရွာရှိ မဒီနသုလ်အုလူးမ် အရဗီတက္ကသိုလ်တွင် ဒေါင်ရာဟ်ဟဒီးဆ်တန်း၌ သာသနာ့ပညာများကို သင်ကြားပို့ချနေသော ကျွန်တော်၏တပည့်ရင်း မောင်လာနာမွဖ်သီမိုဟမ္မဒ်ဇာဟစ်ဒ်(ဆွာဟိဗ်) စီစဉ်ရေးသားထားသော خاصيات الأبواب ကျမ်းငယ်တစ်စောင်ဖြစ်ပါသည်။

မွဖ်သီဆပ်သည် ငယ်စဉ်ကျောင်းသားဘဝမှ စ၍ ယနေ့တိုင်သာသနာ့ပညာ ဆည်းပူးရာတွင် သူမတူအောင် နှိုက်နှိုက်ချွတ်ချွတ်တိတိကျကျ လေ့လာလေ့ရှိပြီးသာသနာ့ကျောင်းတော်ကြီးများတွင် သင်ကြားလျှက်ရှိသော فُنـونات ဘာသာရပ်များကို အကျိုးရှိစေမည့်အထောက်အကူပြုစာပေများကို မြောက်များစွာထုတ်ဝေပြီး ဖြစ်ပါသည်။

ယခုမှာလည်းအရဗီစာပေ၏ဘာသာရပ်များတွင် صرف ဂိုဏ်းစဉ်ပညာရပ် မှ တစိတ်တဒေသဖြစ်သော خـاصيات الأبواب နှင့်ပတ်သက်သည့်ကျမ်းငယ်ကို အရဗီကျောင်းကြီးများတွင်ပညာသင်ကြားလျှက်ရှိသောကျောင်းသား/သူ

များအတွက်အကျိုးရှိစေရန်အလို့ငှာထပ်မံ ထုတ်ဝေလိုက်ပါသည်။ الحمد لله

ဤကျမ်းငယ်အား လေ့လာကြည့်ရှု တည်းဖြတ်ပေးရန် ကျွန်တော့်အား တာဝန်ပေး၍ ကြည့်ရှုစစ်ဆေးကြည့်ရာ တိုတိုတုတ်တုတ်နှင့် အရေးကြီးသောအ ကြောင်းအရာများကို ဖော်ပြထားပြီး မှန်ကန်ကြောင်းထောက်ခံအပ်ပါသည်။

ဤကျမ်းငယ်တွင်ပါဝင်သော صرف ပညာ၏ قاعدة များကိုကျမ်းကျင် နားလည်မှုမရှိဘဲ- အရဗီစာပေကိုနားလည်ရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။

ထို့ကြောင့်မြန်မာပြည်အဝှမ်းရှိအရဗီစာပေကိုလေ့လာဆည်းပူးနေကြ သော ကျောင်းသား/သူ များအနေနှင့်ဤကျမ်းငယ်ကို စိတ်ဝင်တစားလေ့လာကြ ရန်နှင့် ဤကျမ်းကိုပြုစုသူမှဖဿီဆပ်အား ဆထက်တမ်းပိုးတိုး၍သာသနာ့စာစဉ် များကိုပြုစုရေးသားနိုင်ပါစေဟု ဆုမွန်ဒိုအာပြုရင်း ....

29/10/2018

အလ်ဟာဂျ်မောင်လာနာရမသွားန်-ဦးဘိုတင်

ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီး(ငြိမ်း) - ယင်းတော်

- အမှာစာ -

ရှိက်ခ်ခွလ်ဟဒီးဆ် အလ်ဟာဂ်ျ မောင်လာနာ ဂုမာလွတ်ဒီးန် ဆွာဟိဖ် (မဒနီ)

ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီး အဂိဂီယာ အစ္စလာမ်ဘဏ္ဍာရေဗိဒ္ဓာသိုလ်

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده والصلاة والسلام على من لا نبى بعده وعلى آله أجمعين .

အစ္စလာမ် ဘာသာဝင်များအဖို့အမိဝမ်းမှကျွတ်သည့်နေ့မှစ၍နောက်ဆုံးထွက်သက်ထိ ဆက်ဆက် ထိတွေ့ရမည့် ရှဟာဒါသ်ကလေမတ်သည် အရဗီ(အရဗ်) စာပေပင်ဖြစ်ပါသည်။

ရှေးတမန်တော်များထံ ထုတ်ပြန်ချမှတ်သည့် ကျမ်းစာများသည်အရဗီစာပေနှင့်သာ ဖြစ်ကြောင်းသာဝကကြီးအိမ်နေအမွှားစ်သွင်ကမိန့်ဆိုခဲ့သည်။ တမန်တော်မြတ်မိုဟမ္မဒ် ﷺ သည် အရဗ်လူမျိုးဖြစ်သကဲ့သို့ ကုရ်အာန်ကျမ်းတော်မြတ်သည်လည်းအရဗ်စာပေနှင့်သာဖြစ်ရှိသည်။နောင်အာခေရသ် တွင်ပြောဆိုရမည့် ဘာသာစကားသည်လည်းအရဗီစကားပင်ဖြစ်သည်။ထိုစာပေသည် لغة ـ صرف ـ نحو ـ بلاغة ـ فصاحة စသည့်စသည့် ဘာသာရပ်များလည်းပါဝင်လျက်ရှိခြင်းနှင့်အတူသိမ်မွေ့နက်နဲကြွယ်ဝသောရှေးအကျဆုံးသောစာပေဖြစ်ခြင်းတို့ကြောင့် ဂန္ထဝင်စာပေဖြစ်ရုံသာမက ဂုဏ်တော်အနန္တ၊ ဝိဘက်တော်အနန္တနှင့်ပြည့်စုံတော်မူသောအလ္လာဟ်အရှင်မြတ်၏ရုံးတော်စာပေဖြစ်ခြင်းတို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့မွတ်စ်များအဖို့ ဤစာပေကို ချစ်ခင်

လေးစားတန်ဖိုးထားရပေမည်။

အရဗီစာပေကိုလေ့လာဆည်းပူးသင်ကြားလိုသူများသည် ဦးစွာပထမ အဓိကကျသည့် نحو ـــ صرف ـــ لغة စသည့်အခြေခံဘာသာရပ်များကို ကျွမ်းကျင်အောင်သင်ယူဆည်းပူးရပေမည်။၎င်းဘာသာရပ်များတွင် صـــــرف ဘာသာရပ်သည် လွန်စွာခက်ခဲနက်နဲကျယ်ပြန့်သော ဘာသာရပ်ဖြစ်သည်။ယင်းတို့တွင် (خـاصيـات الأبواب) باب များ၏ထူးခြားမှုများသည်များစွာအရေးပါလှပေသည်။ بـــاب ပြောင်းလဲမှုအပေါ်အဓိပ္ပါယ်များပြောင်းလဲပေသည်။ بـــاب ၏ خـــاصيـــات ကိုနားမလည်ပါကအဓိပ္ပါယ်ပြန်ဆိုရာတွင် မှန်ကန်မည်မဟုတ်ပေကျွန်ုပ်တို့အာလင်မ်များမှ အချို့သည် بـاب ၏ خـــاصيـــات များကိုလေ့လာဆည်းပူးမှုအားနည်းနေသည်ကိုတွေ့ရသည့် အတွက်ကြောင့်ကျွန်ုပ်သည်လွန်ခဲ့သည့်နှစ်များစွာကပင် بـاب များ၏ خـــاصيـــات ကိုပြန်ဆိုရေးသားရန်စိတ်ဆန္ဒများမကြာခဏပေါ်ပေါက်ခဲ့သော်လည်း မရေးဖြစ်ခဲ့ပါ။

ယခုအခါကျွန်ုပ်၏သားတပည့်ဖြစ်သူ ဘာသာရေး၊ ပညာရေးတွင်လုပ်ကိုင်လျက်ရှိသော - مـحـمـد عـبـد الـلـه الـمـحـمـد ကိုအထက်တန်းပြဆရာတပါးဖြစ်သည့် မောင်လာနာမွဖ်သီဇာဟိဒ်မှ بـــاب များ၏ خـــاصية ကိုပြန်ဆိုရေးသားပြုစုပြီးဖြစ်၍ဝမ်းသာအားရကျေနပ်ပါသည်။မောင်လာနာ့အားအထူးကျေးဇူးတင်မိပါသည်။အရဗီစာပေကိုထိရောက်စွာတတ်မြောက်သင်ယူလိုသူများအဖို့အထူးဆုလဒ်ကြီးပင်ဖြစ်သည်ဟုဆိုခြင်ပါသည်။

အရဗီကျောင်းများ၏အခြေခံများတွင် صـــرف ပညာရပ်အဆင့်(၃/၄) တို့၌ဤစာအုပ်အားပြဋ္ဌန်းသင်ကြားပေးခြင်းတို့ဖြင့် ကျောင်းသားများကိုများစွာအကျိုးရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။မောင်လာနာဆပ်မှလည်းနောက်နောင်တွင်ကျောင်းသုံးဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ/ဘာသာရေးဆိုင်ရာစာအုပ်များထုတ်ပြန်နိုင်ပါစေဟုဒိုအာပြု ပို့အပ်ပါသည်။

ရှိုက်ခ်ခွလ်ဟဒီးဆ် အလ်ဟာဂ်ျမောင်လာနာ ဂျမာလွတ်ဒီးန်

ကျောင်းအုပ်ဆရာကြီး

အဇီဇီယာအစ္စလာမ့်အရဗီတက္ကသိုလ်

- အမှာစာ -

ရှိုက်ခ်ခွလ်ဟဒီးဆ်အလ်ဟာဂ်ိမောင်လာနာယူန္နတ်စ် - ဦးစိုးသိန်း - ဆွာဟိဗ်(ဗဒနီ)

ဟာဒါယသုလ်အုလူးဗ်အန္ဓလာမ်ဒ်အရဗီဘက္ကွသိုလ် - ရုမည်းသင်းခြို့

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذى فضل بنى آدم بالعلم والعمل على جميع العالم . والصلاة والسلام على محمد سيدالعرب والعجم وعلى آله واصحابه ينابيع العلوم والحكم وبعد ـ

အစ္စလာမ် သာသနာတော်၏ ကျင့်ရန် ကျည်ရန် ပညာတ်တော်များကို ကုရ်အာန်ကျမ်းတော်မြတ်နှင့်တမန်တော်မြတ် ﷺ ၏ဟဒီးဆ်တော်များမှ ထုတ်နုတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။တတ်သိနားလည်း၊ လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်းသည် သာသနာတော်၏အဓိကအချက်ပင်ဖြစ်သည်။သာသနာ့ကျောင်းတော်များဖွင့်လစ်သင်ကြားခြင်း၏အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာလည်းဤသည်ပင်ဖြစ်သည်။သာသနာတော်၏ ဥပဒေကျမ်းဖြစ်သည့် ကျမ်းတော်မြတ်ကုရ်အာန်၊ တမန်တော်မြတ် ﷺ ၏ဟဒီးဆ်ကျမ်းတော်များ၊ ဆွဟာဗဟ် رضي الله عنهم များနှင့် သာဗေအီ رحمه الله သခင်ကြီးများ၏ ကျင့်သုံးမှုဖြတ်ထုံးကျမ်းဂန်များသည် မူရင်းအရဗီစာပေဘာသာရပ်ပင်ဖြစ်သည်။အဆိုပါအရဗီစာပေကျမ်းစာများကိုသဘောပေါက်နိုင်ရန် لغة ـ ادب ـ صرف ـ نحو စသည့်ဘာသာရပ်များကို တတ်သိရှိရန်လွန်စွာအရေးကြီးပေသည်။

مصدر ခေါ် မူရင်းစာလုံးများ၊ ၎င်းမှ أفعال ကြိယာပြစကားလုံးများ၊ တခုကိန်း၊ နှစ်ခုကိန်း၊ အများကိန်း၊ သူ/သူမ၊ အသင်/အသင်မ၊ ကျွန်တော်/ကျွန်မစသည့်

ကိန်းများ၊ ကွဲထွက်သုံးနှုံးပုံများ၊ ကာလသုံးပါးပေါ်အခြေခံ၍ ကြိယာပြောင်းလွဲသုံးစွဲပုံ၊ اسم ခေါ် နာမ်စကားလုံးများဖြစ်သည့် ပြုလုပ်သူပြနာမ်၊ ပြုလုပ်ခံရသူပြနာမ်၊ ပြုလုပ်သည့် အချိန်နေရာပြနာမ် စသည်တို့ပြောင်းလွဲသုံးစွဲသည့်ပုံစံများကို صرف ပညာဖြင့် သာ သိရှိရပေမည်။ باب ခေါ် မူရင်းအကွာရာတူပြီးသုံးနှုံးသည့်ပုံစံအနည်းငယ်ပြောင်းလွဲသွားခြင်းအပေါ်ထူးခြားစွာအဓိပ္ပါယ်ပြောင်းလွဲသွားပုံများကိုလည်းကျေပညာရပ်မှသိရှိနားလည်ရမည်ဖြစ်သည်။အစ္စလာမ့်သမိုင်းတွင် ခိုလာဖာအေ့ရာရှေ့ဒီးန်လေးပါးအနက် ဒုတိယခလီဖာ သမ္မတကြီးဟဇရသ်အုမရ်၏ခေတ်သမယက ဂျနာဇဟ်တခုသို့ ရောက်လာသောပုဂ္ဂိုလ်တဦးက သခင်ကြီးအား مَنِ الْمُتَوَفِّى (အသက်ကိုမည်သူနတ်သနည်း)ဟုအဓိပ္ပါယ်ရသော စကားလုံးဖြင့်မေးမြန်းခဲ့ရာသခင်ကြီးက اللّٰه အရှင်မြတ်ဖြစ်တယ်လို့အဖြေပေးခဲ့လေသည်။နောက်မှ ၎င်းသူဘာကိုရည်ရွယ်ပြီးမေးမြန်းသည်ဆိုတာကို စူးစမ်းလေ့လာသောအခါ مَنِ الْمُتَوَفِّى (သေဆုံးသူမည်သူနည်း)ဟုမေးမြန်းခြင်းဖြစ်ကြောင်းသိရှိရသည်။စကားလုံးဖွဲ့စည်းပုံတူသောလည်းဇာဒ်နှင့်ဇေရ်အပြောင်းအလဲဖြစ်သွားခြင်းအပေါ် အသက်နတ်သိမ်းသူနှင့်အသက်နတ်သိမ်းခြင်းခံရသူဟူ၍ အဓိပ္ပါယ်ခြားနားသွားခြင်းဖြစ်သည်။ကျေသည်စကားပြောဆိုမှုအခြေအနေမှားယွင်းမှုကြောင့်ဖြစ်သည်။

ကျေအတွက် صرف ပညာရပ်သည်အစ္စလာမ်သာသနာ့ဥပဒေကျမ်းတော်များတွင်မူ အဘယ်မျှအရေးကြီးမည်ကိုစဉ်းစားနိုင်ရန်ဖြစ်သည်။ကျေမျှအရေးကြီးသော صرف ပညာရပ်ဆိုင်ရာကျမ်းကိုယင်းတော် မဒီနသုလ်အုလူးမ်အရဗီတက္ကသိုလ်၏

အထက်တန်းပြဆရာတဦးဖြစ်သူ ကျွန်တော်၏ သာသနာ့ညီနောင် မောင်လာနာ မွဖ်သီ မိုဟမ္မဒ် ဇာဟိဒ် ဆွာဟိဗ် زيـــدمـــحـــمـــد (မဒနီ+မဟ်မူဒီ) က معين الصرف على خاصيات الأبواب အမည်ဖြင့် အထက်အကြီးအကဲ သာသနာ့ပညာရှင်ကြီးများရေးသားပြုစုခဲ့သော ခိုင်မာသည့်ကျမ်းစာများမှ ရှာဖွေစုဆောင်း၍ ရေးသားပြုစုထားပါသည်။အစ္စလာမ်သာသနာတော်၏ အဓိက ကျမ်းစာများကို နည်းစနစ်မှန်ကန်စွာဖြင့် နားလည်လိုသူများနှင့်အရဗီစာပေတတ်မြောက်လိုသူများအတွက် လွန်စွာအကျိုးပြုမည့် صـــرف ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ ကျမ်းငယ်တစောင်ဖြစ်ပါသည်။

ရေးသားပြုစုသူ ကူညီပံ့ပိုးသူများနှင့်ဤကျမ်းစာဖြင့် အကျိုးခံစားမည့်သူအားလုံးကို အလွှာတ်အရှင်မြတ်သွင်သည် သာသနာ့အလင်မ်တိုးပွားမှုနှင့် နှစ်ဘဝအောင်မြင်မှုရမည့်ကျင့်သုံးမှုများပြုလုပ်နိုင်စွမ်း ချီးမြှင့်ပေးသနားတော်မူပါစေ။ آمين

ရေးသားပြုစုသူ မွဖ်သီအားယွဲကဲ့သို့ထူးကဲသောသာသနာ့အကျိုးပြုစာအုပ်/စာပေကျမ်းစာများကိုဆက်လက်၍ရေးသားပြုစုနိုင်စွမ်းချီးမြှင့်ပေးသနားတော်မူပါစေ။

اللهم زد فزد ــ آمين يارب العالمين برحمتك ياارحم الراحمين

والحمدلله رب العالمين .

ရွှိက်ခ်ခွလ်ဟဒီးဆ်အလ်ဟာဂ်ျမောင်လာနာယူနွတ်စ်-ဦးစိုးသိန်း

ဟေဒါယသုလ်အုလူးမ်အစ္စလာမ့်အရဗီတက္ကသိုလ်-ရမည်းသင်း

ပန်ကြားလွှာ

إنّ الحمدللّٰه والصلاة والسلام على خاتم الأنبياء وعلى أصحابه الأتقياء أما بعد ـ

လူသားများကိုသာသနာ့အသိဉာဏ်ပေးသနားတော်မူသော အလ္လာဟ်အရှင်မြတ်ကိုဦးစွာ ကျေးဇူးတင်ပါသည်။သာသနာ့ပညာရှာဖွေသော ကျောင်းသားများနှင့် အရဗီ ပညာရပ်ကိုလေ့လာသောသူတိုင်းအတွက် صرف ပညာရပ်ဖြစ်သော باب များပြောင်းလွဲခြင်းကြောင့်အဓိပ္ပါယ်များ များစွာပြောင်းလွဲသွားခြင်းကိုသိရှိရန်လွန်စွာအရေးကြီးပေသည်။ တဖန် باب များ၏ထူးခြားချက်များကို အဓိစကားဖြင့် ရေးသားထားသောစာအုပ်ကိုမှ လေ့လာလိုသူများအတွက်ဤစာအုပ်သည်အဖော်မွန်ကောင်းတအုပ်ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။

ဤစာအုပ်ကိုလေ့လာသူ(သို့)သင်ယူသူ(သို့)သင်ပေးသူများသည်စာအုပ်ပါအချို့နေရာများ၌ နားလည်းမှုခက်ခဲပါကဖော်ပြထားသည့် ဥပမာများကိုအဓိကထားကြည့်၍လေ့လာ၊ သင်ပေး ပါက ပိုမိုအဆင်ပြေလိမ့်မည်ဟုအကြံပြုအပ်ပါသည်။

ဤစာအုပ်ဖြင့် လူတချို့ပင် အကျိုးခံစားမှုရရှိပါသည်ဆို လျှင်ကျွန်တော်အတွက် များစွာ အကျိုးစဝါးမ်ရရှိလိမ့်မည်ဟု(အလ္လာဟ်ရှင့်ရဟ်မသ်ကို)မျှော်လင့်ပါသည်။ကျွန်ုပ်နှင့် ကျွန်ုပ်၏ဆရာသွင်များ၊ စာပြုပြင်ပေးကြသောဆရာသွင်များနှင့် အတူရေးသားစာစီရာတွင် အသေးစိတ် ကိုယ်စွမ်း၊ ဉာဏ်စွမ်းဖြင့်ကူညီပေးခဲ့ကြသောမိတ်ဆွေသူငယ်ချင်းများအားလုံးကိုပါ အလ္လာဟ်အရှင် علم ၏ نور ကိုချီးမြှင့်၍နှစ်ဘဝလုံးတွင်အောင်မြင်မှုပေးသနားတော်မူပါစေ။ (آمين)

မြိုကမ္ဘွန်ကဟိန်-မဒနီ

بسم الله الرحمن الرحيم

الباب الاوّل

اسم၏အခန်း

☆اسم-၃-မျိုးရှိလေသည်။☆

၁- جامد ၂- مصدر ၃- مشتق

اسم-ဆိုသည်မှာ၄င်းသည် အခြားမည်သည့်စာလုံးမှခွဲထွက်လာ جامد စာလုံးမဟုတ်ပါ။၄င်းမှလည်း အခြားမည်သည့်စာလုံးမျှ မခွဲထွက်ပါ။

☆جامد اسم သုံးမျိုးရှိသည်☆

၁- ثلاثی ၂- رباعی ၃- خماسی

အထက်ပါ-၃-မျိုးမှ တမျိုးစီ၌ مجرد နှင့် مزيدفيه ဆိုပြီးနှစ်မျိုးစီလာရှိလေသည်။စုစုပေါင်း ခြောက်မျိုးဖြစ်လေသည်။

၁- ثلاثی مجرد ၂- رباعی مجرد ၃- خماسی مجرد

၄- ثلاثی مزيد فيه ၅- رباعی مزيد فيه ၆- خماسی مزيد فيه

ثلاثی

၁။ ။ مجرد ثلاثیဆိုသည်မှာ زائد حرف အပိုအကွာမရှိတဲ့ اصلی حرف မူရင်းအကွာသုံးလုံး ရှိသော اسم ကိုခေါ်သည်။

ဂုဏ်းသည် وزن -၁၀- ခုရှိသည်---

(၁)فَلْسٌ-ပိုက်ဆံ (၂)فَرَسٌ-မြင်း (၃)كَتِفٌ-လက်ပြင် (၄)عَضُدٌ-လက်မောင်း

(၅)حِبْرٌ-မှင် (၆)عِنَبٌ-စပျစ်သီး (၇)اِبِلٌ-ကုလားအုပ်

(၈)قُفْلٌ-သော့ခလောက် (၉)صُرَدٌ-ငှက်ငယ် (၁၀)عُنُقٌ-လည်ဂုတ်

၂။ ။هذه مزيد فيه ثلاثي-ဆိုသည်မှာ أصلي حرف သုံးလုံးထက်သာပိုသော اسم ကိုခေါ်လေသည်။ဂုဏ်း၏ وزن များသည်များစွာရှိလေသည်။

ဥပမာ-بِطِّيخٌ-ဖရဲသီး၊ جَاسُوسٌ-ရဲသား/စုံထောက်

رُباعی

၁။ ။ مجرد رباعی ဆိုသည်မှာ زائد حرف မပါရှိဘဲ أصلي حرف လေးလုံးရှိသော اسم ကိုခေါ်လေသည်။ဂုဏ်းတွင် كلمة لام နှစ်လုံးထပ်၍လာလေသည်။ဥပမာ-فَعْلَلَ ဂုဏ်းတွင် وزن -၅- ခုရှိလေသည်။

(၁)جَعْفَرٌ-ဂျအိဖရ် (၂)دِرْهَمٌ-ဒိရ်ဟမ်ငွေ (၃)زِبْرِجٌ-အလှအပ

(၄)بُرْثُنٌ-အသားစားသတ္တဝါများ၏ခြေသည်းလက်သည်း။

(၅)قِمَطْرٌ-သေတ္တာ

၂။ ။ مزيد فيه رباعی-ဆိုသည်မှာ မူရင်းအက္ခရာလေးလုံးရှိပြီးအပိုအက္ခရာပါသော اسم ကိုခေါ်သည်။ဂုဏ်း၏ وزن များမှာ အလွန်အလွန်နည်းပါးလေသည်။ ဥပမာ-مُنْجَنُوقٌ - فَعْلَلُوتٌ - عَنْكَبُوتٌ - مَفْعَلُولٌ

خماسی

၁။ ။مجرد-ဆိုသည်မှာ حرف أصلی မပါရှိဘဲ خماسی ဒါးလုံးပါသော اسم ကိုခေါ်သည်။ ၎င်းတွင် وزن -၄- ခုရှိလေသည်။

(၁) سَفَرْجَلٌ (၂) جَحْمَرِشٌ (၃) قُذَعْمِلٌ (၄) قِرْطَعْبٌ

၂။ ။فيه مزيد-ဆိုသည်မှာ حرف أصلی ဒါးလုံးရှိပြီး حرف زائد ပါသော اسم ကိုခေါ်လေသည်။၎င်းတွင် وزن ဒါးခုရှိလေသည်။

(၁) عَضْرَفُوْطٌ (၂) قَبَعْثَرٰی (၃) قِرْطَبُوْسٌ

(၄) خُزَعْبِيْلٌ (၅) خَنْدَرِيْسٌ

မှတ်ချက်။ ။(က) خماسی ဖြစ်သော فعل တခုတွင် زائد حرف နှင့် ضمير بارز ဆက်တွဲပါက နှတ်လျှာဌ်လေးလံမှုကိုဖြစ်စေသည့်အတွက် فعل များသည် خماسی باب မှ فعل များမလာပါ။

မှတ်ချက်။ ။(ခ) اسم တိုင်းတွင် زائد حرف(အပိုအက္ခရာ)များသည် လေးလုံးထက်မသာပိုပေ။

မှတ်ချက်။ ။(ဂ) اسم တိုင်းတွင် حرف (အက္ခရာ)များသည်-၇-လုံးထက်မသာပိုရပေ။ကျွန်အတွက် فعل ثلاثی တွင် မူရင်းအက္ခရာအပြင်အပိုအက္ခရာလေးလုံးထိသာ ရှိနိုင်ပေသည်။

خاصيات

ဥပမာ- အပိုအက္ခရာတလုံးရှိသော- ဥပမာ- حِمَارٌ

အပိုအက္ခရာနှစ်လုံးရှိသော- ဥပမာ- مِقْوَالٌ

အပိုအက္ခရာသုံးလုံးရှိသော- ဥပမာ- مُسْتَنْصِرٌ

အပိုအက္ခရာလေးလုံးရှိသော- ဥပမာ- اِسْتِنْصَارٌ

مزيدفيه رباعى တွင် မူရင်းအက္ခရာအပြင်အက္ခရာ သုံးလုံးထိသာ ပိုနိုင်သည်။

ဥပမာ- အပိုအက္ခရာတလုံးရှိသော- ဥပမာ- قَنْفَجَرٌ

အပိုအက္ခရာနှစ်လုံးရှိသော- ဥပမာ- مُتَدَحْرِجٌ

အပိုအက္ခရာသုံးလုံးရှိသော- ဥပမာ- عَبُوْثَرَان

مزيدفيه خماسى တွင်မူရင်းအက္ခရာအပြင်အက္ခရာနှစ်လုံးထိ သာပိုနိုင်သည်။

ဥပမာ- အပိုအက္ခရာတလုံးရှိသော- ဥပမာ- عَضْرَفُوْطٌ

အပိုအက္ခရာနှစ်လုံးရှိသော- ဥပမာ- اِصْطَفْلِيْنَ

اسم مصدر

اسم مصدر-ဆိုသည်မှာ ၎င်းမှ اسم နှင့် فعل များခွဲထွက်လာသည့် اسمကို مصدر ဟုခေါ်သည်။ ဥပမာ- اَلْغَسْلُ -ဆေးကြောခြင်း။

مجرد ثلاثى -မှလာသော مصدر များ၏ وزن များသည်-၅၀-နီးပါးခန့်ရှိလေသည်။၎င်းတို့မှာအောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

خاصيات

اسم مصدر ၏ وزن များ

اوزان	مثال	معاني	باب
فَعْلٌ	قَتْلٌ	သတ်ဖြတ်ခြင်း	نصر ينصر
فِعْلٌ	فِسْقٌ	အပိန့်ဖီဆန်ခြင်း	نصر
فُعْلٌ	شُكْرٌ	ကျေးဇူးတင်ခြင်း	نصر
فَعْلَةٌ	رَحْمَةٌ	သနားကြင်နာခြင်း	سمع
فُعْلَةٌ	كُدْرَةٌ	မြေ လူးပေခြင်း	سمع
فِعْلَةٌ	نِشْدَةٌ	ပျောက်ဆုံးသောအရာကိုရှာဖွေခြင်း	نصر
فَعْلٌ	طَلَبٌ	ရှာဖွေခြင်း	نصر
فَعِلٌ	خَنِقٌ	ကြိုးမိန့်ပေးခံရခြင်း	ضرب
فَعَلَةٌ	غَلَبَةٌ	လွမ်းမိုးခြင်း	ضرب
فَعِلَةٌ	سَرِقَةٌ	ခိုးယူခြင်း	ضرب
فِعَلٌ	صِغَرٌ	သေးငယ်ခြင်း	كرم
فُعَلٌ	هُدًى	လမ်းပြခြင်း	ضرب
فَعَالٌ	ذَهَابٌ	သွားခြင်း	فتح
فِعَالٌ	قِيَامٌ	ရပ်ခြင်း	نصر
فُعَالٌ	سُوَالٌ	မေးမြန်း/တောင်းခံခြင်း	فتح
فَعُلَانٌ	لَيَّانٌ	အကြွေးမဆပ်ဘဲနေခြင်း	ضرب

خاصيات

فِعْلَانٌ	حِرْمَانٌ	လက်မဲ့ဖြစ်ခြင်း	ضرب
فَعَلَانٌ	نَزَوَانٌ	ဖိုမမိတ်လိုက်ခြင်း	نصر
فَعُلُولَةٌ	قَيْلُولَةٌ	နေ့လည်ခင်းအိပ်ခြင်း	ضرب
مَفْعُولَةٌ	مَكْذُوبَةٌ	လိမ်ပြောခြင်း	ضرب
فَعُولٌ	قَبُولٌ	လက်ခံခြင်း	سمع
فَعُّولَةٌ	جَبُّورَةٌ	မောက်မာခြင်း	نصر
فَعْلَاءُ	رَغْبَاءُ	လိုလားခြင်း	سمع
فَعَلُوَةٌ	رَغَبُوَةٌ	အလွန်လိုလားခြင်း	سمع
تِفِعَّالٌ	تِقِطَّاعٌ	အလွန်ဖြတ်တောက်ခြင်း	فتح
فُعُلَّى	غُلُبَّى	အလွန်လွမ်းမိုးမှုရှိခြင်း	ضرب
فَعَالَةٌ	زَهَادَةٌ	ရှောင်ကြင်ခြင်း	سمع
فِعَالَةٌ	دِرَايَةٌ	သိရှိအောင်လုပ်ခြင်း	ضرب
فَعَالَةٌ	بَغَايَةٌ	ရာဖွေခြင်း	ضرب
فَعِيلٌ	وَبِيصٌ	လျှပ်စီးလတ်ခြင်း	ضرب
فَعِيلَةٌ	قَطِيعَةٌ	အဆက်ဖြတ်ခြင်း	فتح
فُعُولٌ	دُخُولٌ	ဝင်ရောက်ခြင်း	نصر
فُعُولَةٌ	صُهُوبَةٌ	အဖြူနှင့်အနီဘက်သို့ သန်းသောအဝါရောင်	سمع

خاصيات

مَفْعَلٌ	مَدْخَلٌ	ဝင်ရောက်ခြင်း	نصر
مَفْعِلٌ	مَيْسِرٌ	လောင်းကစားလုပ်ခြင်း	ضرب
مَفْعَلَةٌ	مَسْعَاةٌ(أصل - مَسْعَيَةٌ)	ကြိုးစားခြင်း	فتح
مَفْعِلَةٌ	مَحْمِدَةٌ	ချီးမွန်းခြင်း	سمع
فَعْلَى	دَعْوَى	ကြွေးကြော်ခြင်း	نصر
فُعْلَى	بُشْرَى	သတင်းကောင်းပေးခြင်း	نصر
فِعْلَى	ذِكْرَى	သတိရတသခြင်း	نصر
تَفْعَالٌ	تَجْوَالٌ	အလွန်လှည့်ပတ်ခြင်း	نصر
فُعْلَانٌ	غُفْرَانٌ	ခွင့်လွှတ်ခြင်း	ضرب
فَعَالِيَةٌ	كَرَاهِيَةٌ	မနှစ်သက်ခြင်း	سمع
مَفْعُوْلٌ	مَكْذُوْبٌ	လိမ်ပြောခြင်း	ضرب
فَاعِلَةٌ	كَاذِبَةٌ	လိမ်ပြောခြင်း	ضرب
مَفْعُلَةٌ	مَمْلُكَةٌ	ပိုင်ဆိုင်ခြင်း	ضرب
فَعُلُوَّةٌ	جَبْرُوَّةٌ	မောက်မာခြင်း	نصر
فَيْعُوْلَةٌ	كَيْنُوْنَةٌ	ဖြစ်ခြင်း	نصر
فَعَلُوْتَى	رَغَبُوْتَى	အလွန်လိုလားခြင်း	سمع
فِعِّيْلَى	دِلِّيْلَى	အလွန်ညွှန်ပြခြင်း	نصر

۞ فائدة အကျိုးကျေးဇူး ۞

فائدة (၁)အကြောင် مصدر တခုသည်လုပ်ရပ်လုပ်ငန်း စသည့်အဓိပ္ပါယ်များပေး ပါက အများပိုင်းဌင်း مصدر သည် فَعَالَةٌ (သို့) فِعَالَةٌ ၏ وزن အပေါ် တွင်လာလေသည်။ဥပမာ- دَبَاغَةٌ ـ كِتَابَةٌ

فائدة (၂) مجرد ثلاثي မှလာသော ميمي مصدر သည် مَفْعَلٌ နှင့် مَفْعِلٌ ၏ وزن အပေါ်တွင်လာလေသည်။ ဥပမာ- مَضْرِبٌ ـ مَقْدَمٌ

နောက်ဆုံးတွင် تاء လိုက်ပြီး مَفْعَلَةٌ နှင့် مَفْعِلَةٌ ၏ وزن နှင့်လည်းလာ ရှိလေသည်။ ဥပမာ- مَحْمِدَةٌ ـ مَسْئَلَةٌ

فائدة -၃-(က) فَعْلَةٌ ၏ وزن အပေါ်တွင်လာသော مصدر သည်အကြိမ်အရေ အတွက်၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။ဥပမာ ضَرَبْتُ ضَرْبَةً (ကျွန်ုပ်တချက်ရိုက် ခဲ့သည်။)

(ခ) فِعْلَةٌ ၏ وزن အပေါ်တွင်လာသော مصدر သည် အမျိုးအစား၏ အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။ ဥပမာ- جَلَسْتُ جِلْسَةَ الْقَارِئِ (ကျွန်ုပ်ကာရီဆပ်ထိုင်သလိုမျိုးထိုင်ခဲ့သည်)

فائدة -၄- ثلاثي مجرد ၏အပြင်ကျန် باب များ၏ مصدر အားလုံးသည် سماعي များဖြစ်သည်။ ဥပမာ- إستنصار ـ إستفعالٌ

إفتعال ـ إجتنابٌ

مجرد ثلاثى ၏ مصدر များသည် سماعى များဖြစ်သည်။

نصر ـ ينصر ـ نصرًا / قعد ـ يقعد ـ قُعودًا -ဥပမာ

فائدة -၅- فيه مزيد ثلاثى နှင့် مزيدفيه ربـاعى မှလာသော وزن များမှာ သီးသန့်သတ်မှတ်ချက်များရှိလေသည်။ပမာဆိုသော်

ا -اِستِفعَالٌ ب -اِفتِعَالٌ

ت -تَفَعُلُلٌ ث -فَعلَلَةٌ

تَـفعِيل بـاب ၏ مصدر များသည်တခါတရံ تَـفعِلَةٌ ၏ وزن အတိုင်းလာလေသည်။ ဥပမာ- تَجرِبَةٌ

(က)တခါတရံ فِعَّالٌ ـ فَعَّالٌ ၏ وزن များပေါ်တွင်လဲလာလေသည်။

ဥပမာ- كَذَّبَ . يُكَذِّبُ . تَكْذِيبًا. كِذَابًا . كِذَّابًا

(ခ)တခါတရံ فَعَالٌ ၏ وزن အတိုင်းလာလေသည်။

ဥပမာ- سَلَّمَ . يُسَلِّمُ . تَسْلِيمًا . سَلَامًا

(ဂ)တခါတရံ تَفْعَالٌ ၏ وزن အတိုင်းလာလေသည်။

ဥပမာ- كَرَّرَ . يُكَرِّرُ . تَكْرِيرًا. تَكْرَارًا

(ဃ)တခါတရံ تِفْعَالٌ ၏ وزن အတိုင်းလာလေသည်။

ဥပမာ- بَيَّنَ . يُبَيِّنُ . تَبْيِينًا. تِبْيَانًا

فَعْلَلَة باب ၏ مصدر များသည်တခါတရံ فِعْلَالٌ ၏ وزن အတိုင်းလာလေ
သည်။ဥပမာ- زَلْزَلَ . يُزَلْزِلُ . زَلْزَلَةً . زِلْزَالاً

إسم مشتقّ

مشتق اسم-ဆိုသည်မှာ مصدر မှကွဲထွက်လာပြီး مصدر ၏အဓိပ္ပါယ်နှင့်မူရင်း
(مادة) အက္ခရာ မပြောင်းလဲဘဲပုံစံအသစ် ဖြစ်ရှိသွားသော اسم ကိုခေါ်သည်။
ဥပမာ-ရွေခွက်-ဟုပြောပါက ရွေသည်ခွက်အဖြစ်ပြောင်းလဲသွားသော်လည်း
ရွေအဖြစ်တော့ကျန်ရှိလေသည်။

اسم مشتق -၆-မျိုးရှိသည်။ငှင်းတို့မှာ---

၁-اسم فاعل ၂-اسم مفعول ၃-اسم تفضيل
၄-اسم الة ၅-اسم ظرف ၆-صفت مشبهة

إسم فاعل

فاعل اسم-ဆိုသည်မှာ လုပ်ရပ်လုပ်ဆောင်သောသူ၏အပေါ်ညွှန်ပြသော
اسم ကိုခေါ်သည်။ فاعل اسم သည်مجرد ၌
ثلاثي
مذكر အတွက်-- فَاعِلٌ . فَاعِلَانِ . فَاعِلُوْنَ ၏وزن အပေါ်လာသည်။
مؤنث အတွက်-- فَاعِلَةٌ . فَاعِلَتَانِ . فَاعِلَات ၏ وزنအပေါ်လာသည်။

☆اسم مبالغة☆

اسم مبالغةအလွန်အလွန်များပြားခြင်းကိုညွှန်ပြသော وزن များ

فَعِلٌ	حَذِرٌ	အလွန်ရှောင်ကျဉ်သောသူ
فَعِيلٌ	عَلِيمٌ	အလွန်သိသောသူ
فَعُولٌ	ضَرُوبٌ	အလွန်ရိုက်သောသူ
فَعَّالٌ	اَكَّالٌ	အလွန်စားသောသူ
فُعَّالٌ	قُطَّاعٌ	အလွန်ဖြတ်တောက်သောသူ
مِفْعَلٌ	مِجْزَمٌ	အလွန်ဖြတ်တောက်သောသူ
مِفْعَالٌ	مِجْزَامٌ	အလွန်ဖြတ်တောက်သောသူ
مِفْعِيلٌ	مِنْطِيقٌ	အလွန်ပြောသောသူ
فِعِّيلٌ	شِرِّيرٌ	အလွန်ဆိုးသွမ်းရုပ်မာသူ
فُعَلَةٌ	ضُحَكَةٌ	အလွန်ရယ်မောသူ
فُعَّلٌ	قُلَّبٌ	အလွန်ပြောင်းလဲသူ

اسم مبالغة တွင် مذكر - مؤنث ခြားနားချက်မရှိပေ။တခါတရံသာပို၍များပြားခြင်းကိုညွှန်ပြရန်အတွက်နောက်ဆုံးတွင် تاء အပိုနှင့်လာလေသည်။ ဥပမာ- عَلَّامَةٌ . فَرُوقَةٌ . مِجْزَامَةٌ

اسم مفعول

اسم مفعول။ ။ဆိုသည်မှာ လုပ်ရပ်ကျရောက်ခြင်းခံရသော အရာအပေါ်သွန်ပြ
သောအသကိုခေါ်သည်။ مجرد ၌ مفعول اسم သည်-
مَفْعُوْلٌ . مَفْعُوْلَانِ . مَفْعُوْلُوْنَ مذكر အတွက်
مَفْعُوْلَةٌ . مَفْعُوْلَتَانِ . مَفْعُوْلَاتٌ مؤنث အတွက် ၏

وزن များအပေါ် ၌လာလေသည်။

တခါတရံအောက်ပါ وزن များအတိုင်းလာရှိပါကလည်း مفعول ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေ
သည်။ဥပမာတို့မှာ---

فَعُوْلٌ	رَسُوْلٌ	-အဓိပ္ပါယ်မှာ-	مَرْسُوْلٌ ဖြစ်သည်။
فَعِيْلٌ	جَرِيْحٌ	-အဓိပ္ပါယ်မှာ-	مَجْرُوْحٌ ဖြစ်သည်။
فُعْلَةٌ	ضُحْكَةٌ	-အဓိပ္ပါယ်မှာ-	مَضْحُوْكٌ ဖြစ်သည်။

တခါတရံ---

فَعْلٌ	قَبْضٌ	-အဓိပ္ပါယ်မှာ-	مَقْبُوْضٌ ဖြစ်သည်။
فِعْلٌ	ذِبْحٌ	-အဓိပ္ပါယ်မှာ-	مَذْبُوْحٌ ဖြစ်သည်။
فَاعِلٌ	كَاتِمٌ	-အဓိပ္ပါယ်မှာ-	مَكْتُوْمٌ ဖြစ်သည်။

۞ اسم تفضيل ۞

اسم تفضيل- ဆိုသည်မှာသာပိုခြင်း၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသော အရာအပေါ် ညွှန်ပြသော အရာကိုခေါ်သည်။ ဥပမာ- زيد أفضل من عمرو

اسم تفضيل သည် مذكر အတွက် اَفْعَلُ . اَفْعَلَانِ . اَفْعَلُوْنَ . اَفَاعِلُ

مؤنث အတွက် فُعْلَى . فُعْلَيَانِ . فُعْلَيَاتٌ . فُعَلٌ ၏

وزن များအပေါ် ၌လာလေသည်။

فائدة -၁- اسم تفضيل သည် مجرد ثلاثي အပြင်အခြားသော باب များမှ (أكثر ـ أشدّ) မလာပါ။အကယ်၍အခြားသောباب များမှအသုံးပြုလိုပါက مصدر အလျှင်တွင်ထားရှိ၍အသုံးပြုရ ကဲ့သို့သောစာလုံးများကို مجرد ၏ အလျှောက်ထားရှိ၍အသုံးပြုရ မည်။

ဥပမာ- زيد أكثر اجتهادًا من عمرو ـ زيد أقل اكتسابًا من بكر

فائدة -၂- اسم تفضيل ၏وزن အပေါ်တွင်လာသော اَسْوَدُ နှင့် اَعْوَرُ တို့သည် صفة مشبهة များဖြစ်လေသည်။ اسم تفضيل များမဟုတ်ပါ။

۞ اسم آله ۞

اسم آله- ဆိုသည်မှာ ကရိယာအပေါ်ညွှန်ပြသောအမည်ကိုခေါ်လေသည်။ اسم آله သည် مجرد ثلاثي ၏အပြင်အခြား باب များမှ မလာပေ။၄င်း اسم آله ၏

مِفْعَلٌ . مِفْعَلَانِ . مَفَاعِلُ ---ဝါးမှာ ဝဇန
مِفْعَلَةٌ . مِفْعَلَتَانِ. مَفَاعِلُ
مِفْعَالٌ. مِفْعَالَانِ . مَفَاعِيْلُ

တခါတရံ၄င်း اله آلہ သည် فِعَالٌ ၏ ဝဇန ပေါ်တွင်လည်းလာလေသည်။

ဥပမာ- نِطَاقٌ ခါးပတ်။

اسم ظرف

ظـرف -اســم ဆိုသည်မှာ နေရာ(သို့)အချိန်ကိုညွှန်ပြသော اسم ကိုခေါ်သည်။
مَـفْـعَـلٌ . مَفْعَلَانِ . مَفَاعِلُ -ဝါးမှာ ဝဇန ၌ ၎င်း၏ ثـلاثی مجرد ဖြစ်သည်။
တခါတရံ ظـرف اسـم ဝါးသည် بـاب نـصـر ـــ ينصر မှလာသောအခို့ نـصـر
خلاف قياس အရလာလေသည်။ ဥပမာ- مَغْرِبٌ - مَسْجِدٌ
اسم مفعول ဝါးသည် ظرف اسم ဝါးမှလာသော باب ثلاثی مجرد အပြင်ကျန်
ဝါးအပေါ်တွင်လာလေသည်။ ဥပမာ- مُعَسْكَرٌ ၏ ဝဇန

صفت مشبهة

صفت مشبهة ဆိုသည်မှာ ذات အပေါ်ညွှန်ပြသော اسم ကိုခေါ်သည်။၎င်း၏
ဝဇန ဝါးသည် سـماعی ဝါးဖြစ်လေသည်။ صـفـت مشبهة ၏ကျော်ကြား
သော ဝဇန အချို့မှာ---

خاصيات

صفت مشبهة ၏ وزနးများ

اوزان	مثال	معانی	باب
فَعِلٌ	خَشِنٌ	မာကြောသော	كرم
فَعُلٌ	نَدُسٌ	အသိဉာဏ်ရှိသော	سمع
فِعَلٌ	زِيَمٌ	သေကဖြစ်သော	ضرب
فَاعِلٌ	كَابِرٌ	ကြီးကျယ်သော	كرم
فَيْعِلٌ	سَيِّدٌ	ခေါင်ဆောင်	نصر
فَعَالٌ	جَبَانٌ	သတ္တိကြောင်သော	كرم
فِعَالٌ	هِجَانٌ	ဖြူဖွေးသောကုလားအုပ်	كرم
فُعَالٌ	شُجَاعٌ	ရဲရင့်သော	كرم
فَعَّالٌ	وَضَّاعٌ	စွမ်းအားမရှိသော	كرم
فُعَّالٌ	كُبَّارٌ	ကြီးကျယ်သော	كرم
فِعِلٌ	بِلِزٌ	ဝဖြိုးသော	ضرب
فُعَلٌ	حُطَمٌ	သနားကြင်နာမှုမရှိသူ	ضرب
فُعُلٌ	جُنُبٌ	မသန့်ဖြစ်သော	كرم
اَفْعَلُ	اَحْمَرُ	အနီရောင်ဖြစ်သော	كرم

صفت مشبهة ၏ وزနးများ

فَعَلٌ	حَسَنٌ	ကောင်းမွန်သော	كرم
فَعْلَانٌ	عَطْشَانٌ	ရေငတ်သောသူ	سمع
فُعْلَانٌ	عُرْيَانٌ	ဝတ်လစ်စလစ်ဖြစ်သော	سمع
فَعِيلٌ	كَرِيمٌ	မွန်မြတ်သော	كرم
فَعُولٌ	غَفُورٌ	ခွင့်လွှတ်သောအရှင်	ضرب
فَعْلَى	عَطْشَى	ရေငတ်သော	سمع
فُعْلَى	حُبْلَى	ကိုယ်ဝန်ရှိသော	سمع
فَعْلَانٌ	حَيْوَانٌ	သက်ရှိသတ္တဝါဖြစ်သော	سمع
فَعْلَاءُ	حَمْرَاءُ	အနီရောင်ဖြစ်သောသူမ	سمع
فُعْلَاءُ	عُشَرَاءُ	ကိုယ်ဝန် ၁၀ လရှိသောကုလားအုပ်မ	كرم
فَعْلٌ	صَعْبٌ	ခက်ခဲသော	كرم
فِعْلٌ	صِفْرٌ	သုံးည (၀)	سمع
فُعْلٌ	صُلْبٌ	မာကြောသော	كرم

۞ خَاصيّات الأبواب ۞

خاصية ၏ لغة ။ ။အဓိပ္ပါယ်မှာ خُصُوصِيَّةٌ သီးသန့်ဖြစ်ခြင်း။

اصطلاحى ။ ။အဓိပ္ပါယ်မှာ(အခြားသော باب မှပြောင်းယူသည့်အတွက်)
မူရင်းအဓိပ္ပါယ်အပြင် အခြားအပိုအဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်းကိုခေါ်သည်။

ဥပမာ- خَـرَجَ ၎င်း၏မူရင်းအဓိပ္ပါယ်မှာ ထွက်ခြင်းဖြစ်သောလည်း باب إفـعـال
မှ ပြောင်း၍ أخـرج တုယူလာသည့်အတွက်ထွက်စေခြင်း(ထုတ်ခြင်း)၏အဓိပ္ပါယ်ပေး
လေသည်။ဤအတွက်ကြောင့် ၎င်းباب ပြောင်းလွဲခြင်းကို خـاصية တုခေါ်ပါသည်။

فـائـدة ။ ။باب များ၏ خـاصية ကိုသိရှိခြင်းဖြင့် باب များကို အတိအကျ
သိရှိခြင်းနှင့် အဓိပ္ပါယ်များကို နားလည်းခြင်း၌လွယ်ကူမှုဖြစ်စေသည်။

ثلاثى مجرد ၏ باب-၆-ခုမှပထမ باب-၃-ခုဖြစ်သော
ضرب ـ يضرب / سمع ـ يسمع / نصر ـ ينصر တို့သည်-
(၁)အသုံးပြုမှုများခြင်း။

(၂)၎င်း باب-၃-ခုလုံးတွင် ماضى နှင့် مضارع တို့၏ حركة ရှိသော عين كلمة
(သို့) أم الأبـواب များသည်တူညီစွာမလာသည့်အတွက် ၎င်း باب-၃-ခုကို
أصل الأبواب တုခေါ်လေသည်။

۞ خاصية ၏ باب نصر ـ ينصر များ ۞

ဤ باب ၏အကျော်ကြားဆုံးသော خاصية မှာ مبالغة ၏အဓိပ္ပါယ်ပေး
ခြင်းဖြစ်သည်။ဆိုလိုသည်မှာ- လူနှစ်ဦးမှ တဦးအပေါ်တဦး အနိုင်ရလိုမှု၏အဓိပ္ပါယ်ကို

ဖော်ထုတ်ရန်အတွက် باب مفاعلة ၏နောက်တွင် باب نصر ကိုယူဆောင်လာရပေမည်။ဥပမာ- خَاصَمَنِيْ زَيْدٌ فَخَصَمْتُهُ ဖိုက်နှင့်ကျွန်ုပ်အငြင်းအခုံဖြစ်ရာ ဖိုက် အပေါ် ကျွန်ုပ်အနိုင်ရရှိသွားခဲ့သည်။

۞ خاصية باب ضرب . يضرب ۞ များ

مِثَال واوی ــ مِثَال يائی ــ اَجْوَف يائی ـ نَاقِص يائی ဤ باب သည် တို့မှ လာပြီး باب مُفَاعَلَة ၏နောက်မှာလာသော် مبالغة (သာပိုခြင်း)၏အဓိပ္ပါယ်ကို ပေးလေသည်။

مثال واوی ၏ဥပမာ- وَاعَدَنِيْ زَيْدٌ فَوَعَدْتُهُ ဖိုက်နှင့်ကျွန်တော် ကတိကဝတ်ပြုရာ ကျွန်ုပ်ကတိတည်မှုဌ်သာပိုခဲ့သည်။

مثال يائی ၏ဥပမာ- يَاسَرَنِيْ زَيْدٌ فَيَسَرْتُهُ ဖိုက်နှင့်ကျွန်တော်လောင်းကစားလုပ်ရာ ကျွန်တော်အနိုင်ရခဲ့သည်။

اجوف يائی ၏ဥပမာ- بَايَعْنِيْ زَيْدٌ فَبِعْتُهُ ဖိုက်နှင့်ကျွန်တော် အရောင်းအဝယ်ပြုလုပ်ရာ ကျွန်ုပ်သာခဲ့သည်။

ناقص يائی ၏ဥပမာ- رَامَانِيْ زيد فَرَمَيْتُهُ ဖိုက်နှင့်ကျွန်တော် မျှားပစ်ပြိုင်ရာ ကျွန်ုပ် အနိုင်ရခဲ့သည်။

فائدة (၁) مبالغة - လွှမ်းမိုးအနိုင်ရခြင်း၏အဓိပ္ပါယ်ရရန်အတွက်လာရှိသော فعل သည် مِثَال واوی ــ مِثَال يائی ـ اَجْوَف يائی ـ نَاقِص يائی ဖြစ်ပါကဌင်း فعل သည်မည်သည့် باب မှလာသည်ဖြစ်စေ ဖ باب ضرب မှ

သာယူလာရပေမည်။ဥပမာ- يُوَاهِبُنِى عَمرٌو فَاَهِبُهٗ - အမှန်မှာ وَهَبَ - يَهَبُ ဟု လာရှိသည့်အတွက် فَاَهَبُهٗ ဟုသုံးရအမည့်အစား مبالغة ၏အဓိပ္ပါယ်ရရှိရန်အ တွက် فَاَهِبُهٗ ဟုပြောင်းလဲအသုံးပြုရသည်။

فائدة (၂) အထက်ဖော်ပြပါ فعل များအပြင်ကျန် فعل များကို مبالغة ၏အဓိပ္ပါယ်ရ ရှိရန် باب نصر မှယူလာရပေမည်။

ဥပမာ- يُضَارِبُنِىْ فَاَضْرِبُهٗ ကျွန်ုပ်နှင့်ဖိုက်အပြန်အလှန်ရိုက်ရာကျွန်ုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ အမှန်မှာ فعل သည် يَضْرِبُ ــ ضَرَبَ ဟုလာရှိသည့်အတွက် فَاَضْرِبُهٗ ဟုသုံးရ မည့်အစား مبالغة ၏အဓိပ္ပါယ်ရရန်အတွက် فَاَضْرِبُهٗ ဟုပြောင်းလဲအသုံးပြုရသည်။

خاصية باب سمع ၏ များ

ရောဂါ- ပျော်ရွှင်မှု- ပူဆွေးမှု- အရောင်- အပြစ်အနာဆာ- ခန္ဓာကိုယ်ရှိသက္ကန် များ စသည်တို့အပေါ်သြွန်ပြသော (لفظ) စာလုံးများ၏ အများပိုင်းသည်အခြား باب များထက် سمع باب မှ သာလာရှိလေသည်။ဥပမာ- سَقِمَ နေ မကောင်းဖြစ်ခဲ့သည်။ حَزِنَ ပူဆွေးခဲ့သည်။ فَرِحَ ပျော်ရွှင်ခဲ့သည်။

မှတ်ချက်။ ။အရောင်အဆင်း- အပြစ်အနာအဆာနှင့်ခန္ဓာကိုယ်ရှိသက္ကန်များကို ပြသော فعل များသည် سمع باب နှင့်အတူ كرم باب မှ လည်းလာလေသည်။ဥပမာ- حَمُقَ - အသိမဲ့ခဲ့သည်။ سَمُرَ - اَدُمَ ထိုသူ(အသားအရေ)ကျုံရောင်ကဲ့သို့ဖြစ်ခဲ့သည်။

سمع باب မှလာသော fعل များသည်အများပိုင်း لازم fعل မှ လာလေသည်။
တခါတရံ متعدى fعل မှ လည်းလာနိုင်လေသည်။

۞ خاصية ၏ باب فتح များ ۞

فتح باب ၏ خاصية မှာအဓိပ္ပါယ်၌မဟုတ်ပဲ (لفظ) စာလုံး၌ဖြစ်လေသည်။
حروف حلقى ၌ ဆိုလိုသည်မှာ fعل တခု၏ كلمة عين နှင့် كلمة لام တွင်
တလုံးလုံးရှိသော fعل များသည်အများပိုင်း فتح باب မှလာလေသည်။
ဥပမာ- جَحَدَ - سَلَخَ - مَنَعَ
သို့သော်တခါတရံ رَكَنَ - يَرْكَنُ နှင့် اَبٰى - يَأْبٰى ကဲ့သို့သော fعل များသည်
حروف حلقى တလုံးမှ မပါသော်လည်း فتح باب မှလာလေသည်။တခါတရံ
سَمِعَ - يَسْمَعُ ကဲ့သို့သော fعل များသည် حروف حلقى နှင့် قَعَدَ - يَقْعُدُ
ပါရှိသော်လည်း فتح باب မှ မလာရှိပေ။

မှတ်ချက်။ ။တခါတရံ ماضى သည် سمع باب မှလာ၍ رَكِنَ - يَرْكَنُ ၌
၎င်း၏ مضارع သည် نصر باب မှလာလေသည်။၎င်းကို صرف
၏ဥပဒေ၌ تَدَاخُل ဟုခေါ်သည်။

۞ خاصية ၏ باب كرُم များ ۞

كرم باب သည် အမြဲတမ်း fعل لازم အတွက်လာ၍ရုပ်ရည်သဏ္ဌာန်နှင့်အချင်း
လက္ခဏာအပေါ်သွန်ပြလေသည်။၎င်းသည် ပုံစံ-၃-ခုလာရှိလေသည်။

(၁)မွေးရာပါ အချင်းလက္ခဏာရှိခြင်း။ဥပမာ- قَبُحَ - ရုပ်ဆိုးခြင်း။

(၂)ကြီးစားအားထုပ်မှုကြောင့်ပေါ်ပေါက်လာသောအချင်းလက္ခဏာရှိခြင်း။

ဥပမာ- فَقُهَ - နားလည်သိရှိခဲ့သည်။

(၃)အချင်းလက္ခဏာနှင့်တူဆင်သည့်အရာဖြစ်ခြင်း။

ဥပမာ- طَهُرَ - သန့်ပြန့်ခဲ့သည်။။။

۞ خاصية ၏ باب حسب များ ۞

باب حسب မှလာရှိသော (لفظ) စာလုံးများမှ صحيح အဖြစ်လာရှိသည့် فعل နှစ်ခုသာရှိပြီးကျန် فعل များသည် يائى مِثَال و اوى ــ مِثَال များမှဖြစ်ကြသည်။

صحيح အဖြစ်လာရှိသော فعل နှစ်ခုမှာ-

(၁) حَسِبَ - يَحْسِبُ - حِسْبَانًا - ထင်ခြင်း။

(၂) نَعِمَ - يَنْعِمُ - نَعْمًا و نَعْمَةً - စည်းဇိမ်ရှိခြင်း။

ماضي ကိုထောက်ရှု၍ **باب** များကိုသိရှိစေနိုင်မည့် **علامات** များ

باب	مصدر	علامات	ماضي
إِفْتِعَالٌ	إِجْتِنَابٌ	فاء كلمة ၏နောက်တွင် تاء ရှိခြင်း	إِجْتَنَبَ
إِسْتِفْعَالٌ	إِسْتِنْصَارٌ	فاء كلمة ၏အလျှင် سين နှင့် تاء ရှိခြင်း	إِسْتَنْصَرَ
إِنْفِعَالٌ	إِنْفِطَارٌ	فاء كلمة ၏အလျှင် نون ရှိခြင်း	إِنْفَطَرَ
إِفْعِلَالٌ	إِحْمِرَارٌ	مشدّد لام كلمة ရှိခြင်း	إِحْمَرَّ

خاصيات

باب	مصدر	علامات	ماضي
إِفْعِيْلَالٌ	إِدْهِيْمَامٌ	ရှိ၍ الف နောက်တွင် عين كلمة ရှိခြင်း။ مشدّد ဌ لام كلمة	إِدْهَامَّ
إِفْعِيْعَالٌ	إِخْشِيْشَانٌ	ရှိခြင်း။ ၎င်းနှစ်ခု ကြား၌ و او عين كلمة နှစ်ခုလာ၍	إِخْشَوْشَنَ
إِفْعِوَّالٌ	إِجْلِوَّاذٌ	ရှိခြင်း။ و او مشدّد တွင် عين كلمة ၏နောက်တွင်	إِجْلَوَّذَ
إِفَّاعُلٌ	إِثَّاقُلٌ	ဖြစ်၍ مشدّد တွင် فاء كلمة ရှိခြင်း။ الف ၏အလျှင် عين كلمة	إِثَّاقَلَ
إِفَّعُّلٌ	إِطَّهُّرٌ	ဖြစ်ခြင်း။ مشدّد တွင် عين كلمة နှင့် فاء كلمة	إِطَّهَّرَ
إِفْعَالٌ	إِكْرَامٌ	ရှိခြင်း။ همزه ၏အလျှင် فاء كلمة	أَكْرَمَ
تَفْعِيْلٌ	تَصْرِيْفٌ	ရှိခြင်း။ مشدّد တွင် عين كلمة	صَرَّفَ
تَفَعُّلٌ	تَقَبُّلٌ	ရှိ၍ تاء ၏အလျှင် فاء كلمة ရှိခြင်း။ مشدّد တွင် عين كلمة	تَقَبَّلَ
مُفَاعَلَةٌ	مُقَاتَلَةٌ	ရှိခြင်း။ الف ၏နောက်တွင် فاء كلمة	قَاتَلَ
تَفَاعُلٌ	تَقَابُلٌ	ရှိ၍ تاء အလျှင် فاء كلمة ၏ عين كلمة အလျှင် الف ရှိခြင်း။	تَقَابَلَ

۞ خاصية ၏ باب إفْعَال ۞ များ

☆ကျ် باب ၌ خاصية -၁၅-မျိုးရှိလေသည်။☆

سلب -၆- وجدان -၅- تعريض -၄- الزام -၃- تصيير -၂- تَعُدِيَّةٌ -၁-
حينونت -၁၀- لياقت -၀၀- صيرورت -၉- بلوغ -၈- إعطاء مأخذ ၇-
مطاوعت -၁၃- موافقت -၁၄- إبتداء -၁၄- مبالغة -၁၂- مبالغة -၁၂-

၁- تعدية

فعل لازم တခုကို **متعدى** ပြုလုပ်ခြင်းကိုခေါ်သည်။

☆-**فعل لازم**တခုကို فعل متعدى ပြုလုပ်ပုံ-☆

၁- مجرد ၌ لازم ဖြစ်သော فعل တခုကို ثلاثي باب ဖွယ်ကာပြီး مفعول တခု အပိုထည့်ခြင်းဖြင့် متعدى ဖြစ်သွားလေသည်။ ဥပမာ- خَرَجَ زيدٌ ဖိုက်ထွက်ခဲ့သည်-မှ-أخرجتُ زيدًا ကျွန်ုပ်ဖိုက်ကိုထုတ်လိုက်သည်။

၂- مجرد ၌ مفعول တခုဖြင့် متعدى ဖြစ်ပါက ثلاثي باب ၌၄င်းကို مفعول နှစ်ခု ထည့်ပေးခြင်းဖြင့် متعدى ဖြစ်သွားလေသည်။
ဥပမာ-أحفرتُ زيدًا نهرًا -မှ- حفر زيدٌ ဖိုက်ရေတွင်းတူးခဲ့သည်-
ကျွန်ုပ်ဖိုက်ကိုရေတွင်းတူးစေခဲ့သည်။

၃- مجرد ၌ مفعول နှစ်ခုဖြင့် متعدى ဖြစ်ပါက ثلاثي باب ၌၄င်းကို مفعول သုံးခု ထည့်ပေးခြင်းဖြင့် متعدى ဖြစ်လေသည်။

ဥပမာ- علمتُ زيدًا فاضلاً ကျွန်ုပ်ဖိုက်ကို မွန်မြတ်သူဟု သိရှိခဲ့သည်

မှ- أعلمتُ زيدا عمرًا فاضلا ကျွန်ုပ်ဖိုက်ကို အမရ်မွန်မြတ်ကြောင်းအသိ ပေးခဲ့သည်။

ر- تصيير - အခြေအနေတခုမှတခုသို့ပြောင်းလဲခြင်း။

فاعل သည် مفعول ကိုဆောင်ရွက်အဖြစ်ပြောင်းလဲပြုလုပ်ပေးလိုက်ခြင်း။

ဥပမာ- أَشْرَكْتُ النَّعْلَ ကျွန်ုပ်(သဲကြိုးမရှိသည့်)ဖိနပ်ကို သဲကြိုးရှိသည့် ဖိနပ်အဖြစ်ပြောင်းလဲလိုက်သည်။ ၎င်း أشركت ၏ مأخذ သည် شِراك (ဖိနပ်သဲကြိုး) ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။ مأخذ -ဆိုသည်မှာ اسم တခု၏ لفظ ကို فعل တခုအဖြစ် ပြောင်းလဲပြုလုပ်လိုရသည့် لفظ မျိုးကိုခေါ် သည်။ ဥပမာ- اَلْبَنَ ၎င်း၏ مأخذ لَبَنٌ ဖြစ်သည်။ اسم ဖြစ်သော لَبَنٌ ကို اَلْبَنَ ဟု فعل အဖြစ် ပြောင်းလဲလိုရန်ဆောင်ရွက်ခြင်းကိုခေါ် သည်။ ၎င်း اسم သည် جامد ဖြစ်စေ مصدر اسم ဖြစ်စေ အတူတူပဝင်ဖြစ်သည်။

ز- إلزام

فعل متعدى ကို فعل لازم လုပ်ပေးခြင်း။ ဥပမာ- اَحْمَدَ زيدٌ ဖိုက်ခ်ျီးကျူးခံထိုက်သူဖြစ်သည်။ ၎င်း فعل لازم တခုကို مجرد တွင်အသုံးပြုပါက مفعول ပါ၍(ပါ) فعل متعدى အဖြစ်နှင့်အသုံးပြုရမည်။

ဥပမာ- حَمِدتُّ زيدًا ကျွန်ုပ်ဖိုက်ကိုချီးကျူးခဲ့သည်။

၄- تعريض တင်ပြခြင်း။

فاعل သည် مفعول ကို مأخذ ၏နေရာသို့ ယူဆောင်တင်ပြခြင်းကိုခေါ်သည်။

ဥပမာ- اَبَعْتُ الْفَرَسَ ကျွန်ုပ်မြင်းကို(ရောင်းဝယ်ရာနေရာ)စေးသို့ခေါ်ဆောင်သွားသည်။ اَبَعْتُ ၏مأخذ သည် بَيْعٌ(ရောင်းဝယ်ခြင်း)ဖြစ်သည်။

၅- وجدان တွေ့ရှိခြင်း။

အရာတခုကို(ပါ)ل مفعول တခုကို مأخذ နှင့်တွဲလျက်တွေ့ရှိခြင်းကိုခေါ်သည်။

ဥပမာ- اَبْخَلْتُ زيدًا ကျွန်ုပ်ဖိုက်ကိုကပ်စေးနည်းသူအဖြစ်တွေ့ရှိခဲ့သည်။ اَبْخَلْتُ ၏ مأخذ သည် بُخْلٌ (စေးနည်းခြင်း)ဖြစ်သည်။

၆- سلب ဝေးကွာအောင်လုပ်ခြင်း။

အရာတခုဘက်မှ مأخذ ကိုဝေးကွာအောင်ပြုလုပ်ခြင်း။

ဥပမာ- أَشْكَيْتُ زيدًا ကျွန်ုပ်ဖိုက်ကိုတိုင်တန်းခြင်းမှဝေးကွာအောင်လုပ်ခဲ့သည်။ أشكيتُ ၏ مأخذ သည် شِكَاية (တိုင်တန်းခြင်း)ဖြစ်သည်။ဂင်းကို مجرد တွင် زيدٌ شَكَى (ဖိုက်တိုင်တန်းခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

☆ سلب သည်ပုံစံနှစ်မျိုးရှိသည်။☆

၁- အကယ်၍ မိမိအသုံးပြုမည့် فعل သည် لازم ဖြစ်ပါက سلب သည် فاعل

တွင်ဖြစ်မည်။ဥပမာ- زيدٌ أَقْسَطَ ဖိုက်မိမိဘက်မှ ظلم လုပ်ခြင်းကိုဝေးကွာ အောင်လုပ်ခဲ့သည်။

၂- အကယ်၍ فعل သည် متعدى ဖြစ်ပါက سلب သည် مفعول ၌ဖြစ်လေ သည်။ဥပမာ- زيدٌ وَاشْكَيْتُهُ شكى ဖိုက်တိုင်တန်းသည့်အတွက်ကျွန်ုပ်ထိုသူ. ကို တိုင်တန်းခြင်းမှဝေးကွာအောင်လုပ်လိုက်သည်။

၇- إعطاء مأخذ

فاعل တခုသည် مفعول ဘက်သို့ مأخذ ကိုပေးဆောင်လိုက်ခြင်း။

ဥပမာ- زيدًا اَشْوَيتُ ကျွန်ုပ်ဖိုက်ကို ကြော်ရန်အသားပေးခဲ့သည်။

أَشْوَيْتُ ၏ مأخذ သည် شَيٌّ (ကြော်ခြင်း) ဖြစ်သည်။

၈- بلوغ ရောက်ရှိခြင်း။

فاعل တခုသည် مأخذ ၏နေရာ(သို့)အချိန်သို့ဝင်ရောက်သွားခြင်း။

(က)အချိန်၏ ဥပမာ- زيدٌ اَصبحَ ဖိုက် နံနက်ခင်း၌ရောက်ရှိလာသည်။

(ခ)နေရာ၏ ဥပမာ- زيدٌ اَعْرَقَ ဖိုက် عِرَاق နိုင်ငံသို့ရောက်ရှိလာသည်။

أصبح ၏ مأخذ သည် صُبْحٌ ဖြစ်၍ اَعْرَقَ ၏ مأخذ သည် عِرَاق ဖြစ်သည်။

၉- صيرورت ပြောင်းလဲခြင်း။

☆ صيرورت သည်ပုံစံ သုံးမျိုးရှိလေသည်။☆

၁။ ။فاعل သည် مأخذ ပိုင်ရှင်ဖြစ်သွားခြင်း။

ဥပမာ- اَلْبَنـتِ البـقـرةُ (နို့မထွက်သည့်နွားမ မှ)နို့ထွက်သည့် နွားမ ဖြစ်သွား သည်။ أَلبنتُ ၏ မူလ သည် لَبَنٌ (နို့) ဖြစ်သည်။

၂။ ။فاعل သည် မူလ ၏ صفة ပါရှိသောအရာ၏ ပိုင်ရှင်ဖြစ်ခြင်း။

ဥပမာ- أَجْرَبَ الرجلُ လူတယောက်သည် ဝဲစွဲသောကုလားအုပ်ပိုင်ရှင်ဖြစ်သွား သည်။ أَجْرَبَ ၏ မူလ သည် جرَبٌ (ဝဲ) ဖြစ်သည်။

၃။ ။فاعل သည် မူလ ၏အချိန်အတွင်း၌ အရာတခု၏ပိုင်ရှင်ဖြစ်သွားခြင်း။

ဥပမာ- أخـرَفَـتِ الشَّـاةُ ဆိတ်သည် မိုးရာသီ၌ ကလေးအမေဖြစ်သွားသည်။ أَخْرَفَتْ ၏ မူလ သည် خَرِيْفٌ (မိုးရာသီ/ရွက်ကြွေရာသီ) ဖြစ်သည်။

၁၀- لِيـاقـت ထိုက်သက်ခြင်း။

فاعل သည် မူလ ၏ညွှန်ပြသောအဓိပ္ပါယ်ဖြင့် ထိုက်သက်ခြင်း။

ဥပမာ- اَلاَمَ الْفَرْعُ ခေါင်းဆောင်သည် ပြစ်တင်ရှုချချမှုနှင့်ထိုက်သက်သွားသည်။ اَلاَمَ ၏ မူလ သည် لَوْمٌ (ရှုတ်ချခြင်း) ဖြစ်သည်။

၁၁- حَيـنـونـت အချိန်ကာလသို့ရောက်ရှိသွားခြင်း။

فـاعـل သည် مـأخـذ ၏လုပ်ရပ်ကျရောက်သည့်အချိန်သို့ရောက်ရှိသွားခြင်း။

ဥပမာ- أَحْـصَـدَ الـزَّرْعُ စိုက်ခင်းရိတ်သိမ်းရမည့်အချိန်ရောက်သွားသည်။ أَحْصَدَ ၏ မူလ သည် حَصَادٌ (ရိတ်သိမ်းခြင်း)ဖြစ်သည်။

၁၂- مبالغة သာပိုများပြားခြင်း။

مأخذ ၏ ပုံသဏ္ဌာန် (သို့)အတိုင်းအတာ၌ များပြားမှုကိုရှင်းပြခြင်း။

ပုံသဏ္ဌာန်၏ ဥပမာ- أَسفَرَ الصُّبحُ နံနက်ခင်းစင်စင်လင်းလာခဲ့သည်။

أَسفَرَ ၏ مأخذ သည် سَفُرٌ (အလင်းရောင်) ဖြစ်သည်။

အတိုင်းအတာ၏ ဥပမာ- أَثْمَرَ النَّخلُ စွန်ပလွန်ပင်အလွန်အသီး သီးသော အ

ပင်ဖြစ်သည်။ أَثْمَرَ ၏ مأخذ သည် ثَمَرٌ (စွန်ပလွန်သီး)ဖြစ်သည်။

၁၃- إبتداء အစပြုခြင်း။

☆إبتداء သည်ပုံစံနှစ်မျိုးရှိသည်။☆

باب တခု၏ فعل သည် مجرد ၌ ၃လုံးပဲအခြား باب များမှသာစ၍လာ

ခြင်းကိုခေါ်သည်။

၁- إفعال باب ၌သာလာရှိသည့်ဥပမာ- زيدٌ أَرْقَلَ ဇိုက် အလျှင်အမြန်လုပ်ခဲ့

၄င်း أَرْقَلَ သည် مجرد ၌မည်သည့် باب မှ မလာပါ။

၂- အကယ်၍၄င်းစာလုံးသည် مجرد ၌ရှိလျှင်လဲ مجرد ၏အဓိပ္ပါယ်မ

ပေးပါ။မိမိအသုံးပြုမည့် باب များ၏အဓိပ္ပါယ်ကိုသာပေးလေသည်။

ဥပမာ- أَشْفَقَ ထိုသူကြောက်ခဲ့သည်။ ၄င်း أَشْفَقَ သည် مجرد တွင်သနား

ကြင်နာခြင်း၏ အဓိပ္ပါယ်ဖြစ်သည်။

၁၄-مُوافقت

موافقت ဆိုသည်မှာ فعل တခုသည်မိမိ باب ၏အဓိပ္ပါယ်အပြင်အခြား باب မှဖြစ်သော فعل များ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်းကိုခေါ်သည်။

☆ ဤ باب တွင် موافقت သည်ပုံစံလေးမျိုးရှိသည်။ ☆

(က) مجرد ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့်လာခြင်း။ موافقت مجرد - باب إفعال တခုသည်

ဥပမာ- دَخَلَ اللَّيْلُ သည် دَجَى اللَّيْلُ (ညအမှောင်ကျသွားသည်)၏

အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ခ) تفعيل ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့်လာခြင်း။ موافقت تفعيل - باب إفعال တခုသည် تَفعيل

ဥပမာ- أَكْفَرْتُهُ သည် كَفَّرْتُهُ (ကျွန်ုပ်သူကိုကာဖွေရ်ဘက်သို့ ဆက်သွယ်

ပေးလိုက်သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ဂ) تفعّل ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့်လာခြင်း။ موافقت تفعّل - باب إفعال တခုသည် تَفَعُّل

ဥပမာ- أَخْبَيْتُهُ သည် تَخَبَّيْتُهُ (ကျွန်ုပ်ထိုအရာကို အဓိပ္ပါးအကာအကွယ်အဖြစ်

လုပ်လိုက်သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ဃ) استفعال ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့် موافقت استفعال - باب إفعال တခုသည် إستفعال

ဖြင့်လာခြင်း။ဥပမာ- أعظمتهُ သည် اِسْتَعْظَمْتُهُ (ကျွန်ုပ်သူ့ကိုလူကြီးသူ

ကောင်း ဟုထင်ခဲ့လေသည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။

၁၅-مطاوَعت

مفعول مطلق တခုသည် فعل ၏လုပ်ရပ်ကိုခံစားရန်အတွက် فعل တခု၏နောက်တွင်နောက်ထပ် فعل တခုကိုယူဆောင်လာခြင်း။

☆ဤ باب တွင် مطاوعت သည်ပုံစံနှစ်မျိုးရှိလေသည်။☆

(က) مجرد ၏ ثلاثي တခုကို باب إفعال - مطاوعت مجرد ဆောင်လာခြင်း။ဥပမာ- كَبَبْتُهُ فَأَكَبَّ ကျွန်ုပ်သူ့ကို မှောက်ချလိုက်ရာ ထိုသူမှောက်ကျသွားသည်။

(ခ) باب تفعيل ၏နောက်မှယူ باب إفعال - مطاوعت تفعيل ဆောင်လာခြင်း။ဥပမာ- بَشَّرْتُهُ فَأَبْشَرَ ကျွန်ုပ်သူ့ကို ပျော်ရွှင်စရာသတင်းကောင်းပေးရာ ထိုသူပျော်သွားခဲ့သည်။

☆☆☆

۞ خاصية ၏ باب تفعيل များ ۞

☆ဤ باب၌ خاصية ၁၃-၂၃ရှိသည်☆

၁-تعدية ၂-تصيير ၃-سلب ၄-صيرورت ၅-بلوغ ၆-مبالغة
၇-مأخذ ၈-نسبت به ၉-إلباسِ مأخذ ၁၀-تخليط ၁၁-تحويل
၁၂-قصر ၁၃-موافقت ၁၄-إبتداء

၁- تعدية

تعدية ၏ဥပမာ- ادى زيدٌ نَزَلَ (ဇိုက်ဆင်းခဲ့သည်)ဖြစ်သည်။ مجرد ကို نزَّلَ တွင်သုံးသော် زيدٌ نَزَلَ (ဇိုက်ဆင်းခဲ့သည်)ဖြစ်သည်။

၂- تصيير ပြောင်းလဲခြင်း။

تصيير ၏ ဥပမာ- وَتَّرْتُ الْقَوْسَ ကျွန်ုပ်လေးကိုင်းကို ကြိုးပါသော လေးအဖြစ် ပြုလုပ်လိုက်သည်။وَتَّرْتُ ၏ماخذ သည် وَتْرٌ (ကြိုး)ဖြစ်သည်။

၃- سلب ပေးကမ်းအောင်လုပ်ခြင်း။

سلب ၏ဥပမာ قَـذِيَتْ عَيْنُهُ ထိုသူမျက်လုံး အမိုက်ဝင်သွားခဲ့သည်။အကယ်၍ ၎င်း فعل ကို تفعيل باب မှယူ၍ قَذَّيتُ عَيْنَهُ ဟုဖတ်သော်အဓိပ္ပါယ်မှာကျွန်ုပ် ထိုသူ၏ မျက်လုံးမှအမှိုက်ကို ထုတ်ပေးခဲ့သည်ဟု(سـلـب၏)အဓိပ္ပါယ်ပေးလေ သည်။၎င်း၏ماخذ သည် قَذًى (အမိုက်)ဖြစ်သည်။

၄- صيرورت ပြောင်းလဲသွားခြင်း။

صيرورت ၏ ဥပမာ- نَـوَّرَ الشَّـجَـرُ အပင်သည်အသီးအပွင့် ရှိလာခဲ့သည်။ نَوَّرَ ၏ ماخذ သည် نَوْرٌ (အကင်းအပွင့်)ဖြစ်သည်။

၅- بلوغ ရောက်ရှိခြင်း။

بلوغ ၏ ဥပမာ- خَيَّمَ زيد ဇိုက်ရွာက်ဖျင်တဲ သို့ရောက်ရှိခဲ့သည်။

၆- مُبالغة ပိုမိုများပြားခြင်း။

☆ငင်းတွင်ပုံစံသုံးမျိုးလာရှိသည်။☆

၁- (လုပ်ရပ်) فعل ၌ مبالغة ဖြစ်ခြင်း။ငင်းသည်- ၂- မျိုးရှိလေသည်။

(က) كيفية -သဏ္ဌာန်၌ مبالغة ဖြစ်ခြင်း။ဥပမာ- صَرَّحَ الأمرُ လုပ်ရပ် ကောင်းကောင်းပေါ်လွင်သွားခဲ့သည်။

(ခ) مقدار - အတိုင်းအတာ၌ مبالغة ဖြစ်ခြင်း။ ဥပမာ- جَوَّلَ زيدٌ ဇိုက် ကောင်းကောင်းလှည့်ပတ်ခဲ့သည်။

၂- فاعل ၌ مبالغة ဖြစ်ခြင်း။ဥပမာ- مَوَّتَ الإبِلُ ကုလားအုပ်များစွာသေခဲ့သည်။

၃- مفعول ၌ مبالغة ဖြစ်ခြင်း။ဥပမာ- قَطَّعْتُ الثِّيابَ ကျွန်ုပ် အဝတ်များကို များစွာ ဖြတ်တောက်ခဲ့သည်။

၇-نسبت به مأخذ

مأخذ به نسبت ဆိုသည်မှာ فاعل သည် مفعول ကို مأخذ ၏ဘက်သို့ဆက်သွယ်ပေးခြင်း။ဥပမာ- فَسَّقْتُهُ ကျွန်ုပ်ထိုသူကို فسق ဖြစ်ခြင်းဘက်သို့ဆက်သွယ်ပေးလိုက်သည်။ငင်း فَسَّقْتُهُ ၏ مأخذ သည် فِسْق(အမိန့်ဖီဆန်ခြင်း) ဖြစ်သည်။

၈-إلباسِ مأخذ

لفاعل တခုသည် مفعول ကို مأخذ ဆင်မြန်းပေးလိုက်ခြင်း။

ဥပမာ- جَلَّلْتُ الْفَرَسَ ကျွန်ုပ်မြင်းကိုခြုံထည်ခြုံပေးလိုက်သည်။၎င်း

جَلَّلْتُ ၏ مأخذ သည် جُلٌّ (ခြုံထည်)ဖြစ်သည်။

၉-تخليط ရောနှောခြယ်သခြင်း။

لفاعل သည် مفعول ကို مأخذ ဖြင့်ခြယ်သလိုက်ခြင်းကိုခေါ်သည်။

ဥပမာ- ذَهَّبْتُ الْإِنَاءَ ကျွန်ုပ်ခွက်ကို ရွှေဖြင့်တောက်ပြောင်အောင် လုပ်လိုက်သည်။ ထို ذَهَّبْتُ ၏ مأخذ သည် ذَهَبٌ (ရွှေ)ဖြစ်သည်။

၁၀-تحويل ပြောင်းလဲပေးလိုက်ခြင်း။

لفاعل သည် مفعول ကို مأخذ (သို့) مأخذ ၏ပုံစံကဲ့သို့ပြောင်းလဲပြုလုပ်လိုက်ခြင်းကိုခေါ်သည်။

(က) مأخذ ၏ ဥပမာ- نَصَّرْتُهُ ကျွန်ုပ်သူ့ကို نصرانی လုပ်လိုက်သည်။

(ခ) مأخذ ပုံစံကဲ့သို့ပြုလုပ်ခြင်း၏ ဥပမာ- خَيَّمْتُ الرِّداءَ ကျွန်ုပ်ခြုံထည်ကို မိုးကာကဲ့သို့လုပ်လိုက်သည်။၎င်း خَيَّمْتُ ၏ مأخذ သည် خَيْمَةٌ (မိုးကာတဲ)ဖြစ်သည်။

၁၁- قصر -အတိုချုံးခြင်း

အတိုချုံးရန်ရည်ရွယ်၍ مركب ဖြစ်ထားသောစာလုံးမှ တလုံးလုံးကိုယူ၍ فعل တခုအဖြစ်ပြောင်းလဲအသုံးပြုလိုက်ခြင်းကိုခေါ်သည်။

ဥပမာ- هَلَّلَ -၎င်း၏အဓိပ္ပါယ်မှာ لا اله الّا الله ရွတ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

၁၂- موافقت

☆၌ باب တွင် موافقت သုံးမျိုးရှိသည်။☆

(က) مجرد ၏ဥပမာ- مـوافـقـت ၏အဓိပ္ပါယ်နှင့် تَـمَـرُتُهُ ၏အဓိပ္ပါယ် သည်အတူတူပင်ဖြစ်သည်။(ကျွန်ုပ် သူ့ကို စွန့်ပလွန်သီးပေးခဲ့သည်)

(ခ) موافقت إفعال ၏ ဥပမာ- أَتْمَرَ နှင့် تَمَّرَ ၏အဓိပ္ပါယ်သည် အတူတူပင်ဖြစ် လေသည်။(စွန့်ပလွန်သီးအစိုမှ ခြောက်သွားခဲ့သည်)

(ဂ) موافقت تفعيل ၏ဥပမာ- تَرَّسَ သည် تَتَرَّسَ ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြစ်သည်။ (ထိုသူဒိုင်း ကိုအသုံးပြုခဲ့သည်)

၁၃- إبتداء -အစပြုခြင်း။

၁- باب تفعيل ၌သာလာသည့်ဥပမာ- لَـقَّبْتُ زيدًا ကျွန်ုပ် ဖိုက်ကို لَقب ထားလိုက်သည်။၎င်း لَقَّبْتُ သည် مجرد ၌မည်သည့် باب မှ မလာပါ။

၂- مجرد ၌ရှိသောလည်း تفعيل ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့်သာလာလေသည်။

ဥပမာ- جَـرَّبْتُـهُ ကျွန်ုပ်သူ့ကို စမ်းသပ်ခဲ့သည်။၎င်း جَـرَّبَ ၏ مـجـرد သည် جَرَبٌ (ဝေဒနာခြင်း)ဖြစ်သည်။☆☆☆

۞ خاصية ၏ باب تَفَعُّل များ ۞

☆ ၎င်းbabတွင် خاصية -၁၁-ခုရှိသည်။☆

(1)مطاوعت تفعيل (2) تكلُّف (3) تجنُّب (4) لُبس مأخذ

(5) تعمّل

(6) إتخاذ (7) تحوُّل(8)تدريج (9) صيرورت(10) موافقت

(11)إبتداء

၀-مطاوعت تفعيل

(သို့) فعل لازم ၏နောက်တွင် مطاوعت تفعيل ဆိုသည်မှာ متعدى فعل ၏အကျိုးကိုခေါ်သည်။

☆ဤ باب တွင် مطاوعت နှစ်မျိုးရှိသည်။☆

(၁) مفعول သည် فاعل ၏လုပ်ရပ်ကို လက်ခံခြင်း။

ဥပမာ- قَطَّعْتُهُ فَتَقَطَّعَ ကျွန်ုပ်သူကို အစိတ်စိတ်အမွှာမွှာလုပ်လိုက်ရာထိုသူ အစိပ်စိပ်အမွှာမွှာဖြစ်သွားသည်။

(၂) مفعول သည် فاعل ၏လုပ်ရပ်ကို လက်မခံဘဲ ခွဲခွါမှုဖြစ်နိုင်ခြင်း။

ဥပမာ- نَبَّهْتُهُ فَتَنَبَّهَ ကျွန်ုပ်သူကို နိုးကြားစေရာ သူနိုးကြားသွားခဲ့သည်။

(တခါတရံ နိုးကြားမှု မရှိပဲလဲ ဖြစ်နိုင်လေသည်။)

၂-تكلُّف

تكلف ၏ لغة - အဓိပ္ပါယ်မှာ လုပ်ပြခြင်း၊ ပြသခြင်း၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။

اصطلاح - အဓိပ္ပါယ်မှာ مأخذ ရရှိရန် ခက်ခဲစွာပြုမူဆောင်ရွက်ခြင်း၏

အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။ဥပမာ- زيدٌ تَصَبَّرَ ဇိုက်ခက်ခဲစွာ صبر လုပ်ခဲ့ရသည်။

၎င်း၏ مأخذ သည် صبرٌ (သီးခံတရား)ဖြစ်သည်။

၃- تجنُّب ရှောင်ကျဉ်ခြင်း။

تجنب ဆိုသည်မှာ مأخذ မှရှောင်ကျဉ်ခြင်းကိုခေါ်သည်။

ဥပမာ- تَحَوَّبَ ထိုသူအပြစ်မှ ရှောင်ကျဉ်ခဲ့သည်။تَحَوَّبَ ၏ مأخذ သည် حُوبٌ (အပြစ်ဂိုနဟ်)ဖြစ်သည်။

၄- لُبس مأخذ ဝတ်ဆင်ခြင်း/ဆင်မြန်းခြင်း

لبس مأخذ ဆိုသည်မှာ مأخذ ကိုဝတ်ဆင်ခြင်းကိုခေါ်သည်။

ဥပမာ- تَخَتَّمَ ထိုသူလက်စွပ်ဝတ်ခဲ့သည်။၎င်း၏ مأخذ သည် خاتَمٌ (လက်စွပ်)ဖြစ်သည်။

၅- تَعَمُّل

تعمّل ဆိုသည်မှာ مأخذ ကိုလုပ်ရပ်၌ယူဆောင်လာခြင်းကိုခေါ်သည်။ဥပမာ- تَدَهَّنَ زيدٌ ဇိုက်ဆီထည့်ခဲ့သည်။၎င်း၏ مأخذ သည် دُهْنٌ (ဆီ)ဖြစ်သည်။

၆- إتِّخاذ

إتخاذ ၏ لغة - အဓိပ္ပါယ်သည်ဆောက်တည်ခြင်း၊ ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။

اصطلاح - အဓိပ္ပါယ်တွင် များစွာသောအဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။

၁- فاعل သည် مأخذ လုပ်လိုက်ခြင်း။

ဥပမာ- بَوَّابٌ သည် تَبَوَّبَ زيدٌ ဆိုက်တံခါးမှူးလုပ်ခဲ့သည်။ဂုဏ်၏ مأخذ သည် (တံခါးမှူး)ဖြစ်သည်။

၂- فاعل သည် مفعول ကို مأخذ အဖြစ်ပြုလုပ်လိုက်ခြင်း။

ဥပမာ- تَوَسَّدَ الحجَرَ ထိုသူသည်ကျောက်ခဲကို မှီအုန်းအဖြစ်ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

ဂုဏ် سد တ၏ مأخذ သည် وِسادَةٌ (မှီအုန်း) ဖြစ်သည်။

၃- فاعل သည် مأخذ ကိုရွေးချယ်လိုက်ခြင်း။

ဥပမာ- تَجَنَّبَ زيدٌ ဆိုက် ဘက်တဖက်ကိုရွေးချယ်ခဲ့သည်။ဂုဏ် جنب ၏ مأخذ သည် جَنْبٌ / جَانِبٌ (ဘေးတဖက်)ဖြစ်သည်။

၄- فاعل သည် مفعول ကို مأخذ ၌ဆုပ်ကိုင်ခြင်း။

ဥပမာ- تَأَبَّطَ الصَّبِيَّ ထိုသူသည် ကလေးကို ချိုင်း(ကျိုင်း)မှကိုင်ခဲ့သည်။

ဂုဏ် تأبّط ၏ مأخذ သည် إِبْطٌ (ကျိုင်း)ဖြစ်သည်။

၇- تَدْرِيج ဆိုင်းငံ့၍လုပ်ခြင်း/ဖြည်းညင်းစွာလုပ်ခြင်း။

فَاعَل ဆိုသည်မှာ تَدْرِيج သည်မိမိပြုလုပ်မည့်အရာကိုတဖြည်းဖြည်း အကြိမ်ကြိမ်လုပ်ခြင်း။

☆ဤ باب တွင် تدريج နှစ်မျိုးရှိလေသည်။☆

၁- ဆိုင်း ဆိုင်း၍လုပ်သောအရာသည် တကြိမ်တည်းရရှိမှုဖြစ်နိုင်ခြင်း။

ဥပမာ- تَجَرَّعَ الْمَاءَ ထိုသူရေကို ငုံငုံ၍သောက်ခဲ့သည်။(တကြိမ်တည်းဖြင့်အ

ကုန် သောက်နိုင်လေသည်။)

၂-ဆိုင်းငံ့၍လုပ်သောအရာသည် တကြိမ်တည်းမရရှိနိုင်ခြင်း။

ဥပမာ- تَحَفَّظَ الْقُرآنَ ထိုသူကုရ်အာန်ကိုဖြည်းဖြည်းခြင်းကျက်ခဲ့သည်။

၈-تَحَوُّل

تحول ၏ لغة - အဓိပ္ပါယ်မှာ လှည့်သွားခြင်း။

اصطلاح-အဓိပ္ပါယ်မှာ لعل فاعلသည် مأخذ (သို့) مأخذ ကဲ့သို့သောအရာဖြင့် ပြောင်းလဲသွားခြင်း။

(က) مأخذ ၏ဥပမာ- تَنَصَّرَ زيدٌ ဇိုက် နစ္စရာန်ဖြစ်သွားသည်။

(ခ) مأخذ ကဲ့သို့သော အရာ၏ဥပမာ- تَبَحَّرَ عَمرٌو အမရ်သည်အလင်မ်ပညာ၌ ပင်လယ်ကဲ့သို့ဖြစ်သည်။

၉-صيرورت

صيرورت - ဆိုသည်မှာပြောင်းလဲခြင်းနှင့်အတူပိုင်ဆိုင်မှုရှိခြင်းကိုခေါ်သည်။

ဥပမာ- تَمَوَّلَ زيدٌ ဇိုက်(ပစ္စည်းမရှိသူအဖြစ်မှ)ပစ္စည်းပိုင်ရှင်ဖြစ်သွားသည်။

၁၀-موافقت

☆ငှင်းသည်လေးမျိုးရှိသည်။☆

၁- مجرد ثلاثی ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်း။ ဥပမာ-رَاحَ သည် تَرَوَّحَ (ညနေချိန်၌ သွားခြင်း/လုပ်ခြင်း) ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြစ်သည်။

၂- إفعال ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်း။ဥပမာ- تَهَجَّدَ သည် أَجْهَدَ (ထိုသူအိပ်ချင်စိတ်ကို ဝေးကွာအောင်လုပ်ခဲ့သည်) ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြစ်သည်။

၃- تفعيل ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်း။ဥပမာ- تَكَذَّبَهُ သည် كَذَّبَهُ (ထိုသူအားလိမ်လည်မှုဘက်သို့ ဆက်သွယ်ပေးခဲ့သည်) ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

၄- إستفعال ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်း။ဥပမာ- تَحَوَّجَ သည် اِسْتَحْوَجَ (ထိုသူလို အပ်ချက်ကိုတောင်းဆိုခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

၁၁- إبتداء

☆إبتداءသည်နှစ်မျိုးရှိသည်။☆

(၁) تَفَعُّل ၌သာလာသော ဥပမာ- تَشَمَّسَ ထိုသူနေပူစာလုံခဲ့သည်။

၎င်း تَشَمَّسَ သည် مجرد ၌မည်သည့် باب မှ မလာပါ။

(၂) مجرد ၌ရှိသော်လည်း تفعّل ၏အဓိပ္ပါယ်နှင့်အသုံးပြုလေသည်။

ဥပမာ- تَكَلَّمَ زيدٌ ဇိုက် စကားပြောခဲ့သည်။၎င်း၏ مجرد သည် كَلُمَ (ဒဏ်ရာ ရအောင်လုပ်ခြင်း)ဖြစ်သည်။

☆☆☆

❁ خاصية ၏ باب مفاعلة များ ❁

☆၇၏ باب တွင် خاصية -၄-ခုရှိလေသည်။☆

1- مشاركت 2- موافقت مجرد 3- تصيير 4- إبتداء

၁- مشاركت -အတူအကွ

إصطلاح အဓိပ္ပါယ်မှာ အပြန်အလှန်ပြုလုပ်ခြင်း၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။ لفظ အားဖြင့်ကြည့်ပါက တယောက်သည် فاعل ဖြစ်၍နောက် တယောက်သည် مفعول ဖြစ်သော်လည်း အလိုသဘောမှာတယောက်တိုင်းသည် فاعل ဖြစ်သလို مفعول လဲဖြစ်လေသည်။ဥပမာ- قَاتَلَ زَيْدٌ عمرًو (ဒိုက်နှင့်အမရ် အပြန်အလှန်သတ်ကြလေသည်)

၂- موافقت

☆ ဤ باب တွင် موافقت လေးမျိုးရှိလေသည်။ ☆

(က) مجرد ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်း။ဥပမာ- سَافَرْتُ ၏အဓိပ္ပါယ်သည် سَفَرْتُ (ကျွန်ုပ်ခရီးထွက်ခဲ့သည်)ဖြစ်သည်။

(ခ) باب إفعال ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်း။ဥပမာ- بَاعَدَ ၏အဓိပ္ပါယ်သည် أَبْعَدَ (ထိုသူဝေးကွာအောင်ပြုလုပ်ခဲ့သည်)ဖြစ်သည်။

(ဂ) باب تفعيل ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်း။ဥပမာ- فَاهَمَ ၏အဓိပ္ပါယ်သည် فَهَّمَ (ထိုသူနားချခဲ့သည်- နားလည်အောင်ပြုလုပ်ပေးခဲ့သည်)ဖြစ်သည်။

(ဃ) باب تفاعل ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်း။ဥပမာ- شَاتَمَ زيدٌ عمرًوا ၏ အဓိပ္ပါယ်သည် تَشَاتَمَا(ထိုသူနှစ်ဦးအပြန်အလှန်မကောင်းပြောကြသည်)

၃- تصيير ပြောင်းလဲပေးခြင်း။

تصيير ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးခြင်း။ဥပမာ- عَافَاكَ اللّٰه ၏အဓိပ္ပါယ်မှာ جَعَلَكَ ذَا عَافِيَةٍ(အသင့်ကို အလ္လာဟ်အရှင်မြတ်အပြစ်များမှ ပလပ်သူအဖြစ်ပြုလုပ်ခဲ့သည်(သို့)ရောဂါအပေါင်းမှကင်းဝေးအောင်ပြုလုပ်ခဲ့သည်) ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

၄- إبتداء

☆إبتداءသည်နှစ်မျိုးရှိသည်။☆

၁- مفاعلة ၌သာလာသောဥပမာ- تَاخَتَ زيدٌ ဖိုက်သည်မိမိ၏နယ်နမိတ်ကို အခြားသူ၏နယ်နမိတ်ဖြင့်ပူးတွဲလိုက်သည်။ تَاخَتَ သည် مجرد မလာရှိပါ။

၂- مجرد ရှိသော်လည်း مفاعلة ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့်သာလာလေသည်။

ဥပမာ- زيدٌ قاسى ဖိုက်ဒုက္ခခံခဲ့သည်။ ၎င်း قاسى ၏ مجرد သည် قَسَا ـ يَقْسُوُ (ပြင်းထန်ခြင်း၏အဓိပ္ပါယ်) ဖြစ်သည်။

☆☆☆

❁ خَاصِيَة ၏ باب تَفَاعُل များ ❁

☆ဤ باب တွင် خاصية ခြောက်ခုရှိလေသည်။☆

1-تَشَارُكُ 2- شِرْكَت 3- تَخْيِيل 4- مطاوعت 5- موافقت

6-ابتداء

၁-تشارك

تشـــــارك သည် အတူတကွ (သို့)အပြန်အလှန်ပြုလုပ်ခြင်း၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေ သည်။သို့သော် باب مفاعلة နှင့်ကွာခြားချက်မှာ مفاعلة တွင် اسم နှစ်ခုမှတစ ခု သည် فاعل ဖြစ်၍ အခြားတစုသည် مفعول အဖြစ်နှင့်လာရှိပြီးအပြန်အလှန်၏ အဓိပ္ပါယ်ပေးသော်လဲ باب تفاعل တွင် اسم နှစ်ခုလုံးသည် فاعل အဖြစ်နှင့် သာလာရှိလေသည်။ဥပမာ- تَشَاتَمَ زيدٌ وعمرٌو ဇိုက်နှင့်အမရ်အပြန်အလှန် မ ကောင်းပြောခဲ့သည်။

၂-شركت အတူတကွပါဝင်ခြင်း။

شركت -လုပ်ရပ်တွင် အတူတကွပါဝင်ခြင်း။ဥပမာ- تَرَافَعَا حَجَرًا ထိုသူနှစ်ဦး ပေါင်း ၍ကျောက်တုန်းကိုမြောက်ပင့်ခဲ့သည်။

၃-تخييل ဟန်ဆောင်(ထင်မှားအောင်လုပ်)ပြခြင်း။

تأخذ သည်မိမိအတွင်း၌ မရှိကြောင်းအခြားသူကိုဟန်ဆောင်ပြခြင်း။ ဥပမာ- تَمَارَضَ زَيدٌ ဇိုက်ရောဂါသည်အဖြစ်ဟန်ဆောင်ခဲ့သည်။၎င်း၏ مَرَضٌ သည် (ရောဂါ)ဖြစ်သည်။

၄-مطاوعت مُفَاعَلَة

باب تَفَاعُل ကို باب مُفَاعلة ၏နောက်မှယူလာခြင်းကိုခေါ်သည်။သို့သော်၎င်း တွင်ပါသော مفاعلة သည် اِفعال ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။

ဥပမာ- أَبعَدُتُهُ فَتَبَاعَدَ بَاعَدُتُهُ فَتَبَاعَدَ သည် (ကျွန်ုပ်ထိုသူကိုဝေးကွာအောင်လုပ်ခဲ့ရာထိုသူဝေးကွာသွားခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ဖြစ်သည်။

၅- موافقت

☆ ဤ باب တွင် موافقت မှန်စွမ်းရှိလေသည်။ ☆

(က) مجرد ၏ဥပမာ- تَعَالَى ၏အဓိပ္ပါယ်သည် عَلَا (မြင့်မားသည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။

(ခ) اِفعال ၏ဥပမာ- تَيَامَنَ ၏အဓိပ္ပါယ်သည် أَيمَنَ(ယမန်နိုင်ငံသို့ဝင်ခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

၆-ابتداء

၁- تفاعل باب ၌သာလာသည့် ဥပမာ- تَدَاخَلَ (၎င်းသည် تَدَاخَلَ - ဝင်ရောက်ခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။၎င်း تَدَاخَلَ သည် مجرد မလာပါ။

၂- مجرد ၌လာရှိသောလည်း تفاعل ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့်သာလာလေသည်။ ဥပမာ- تَبَارَكَ ဗရကသ်မင်္ဂလာရှိသည်။ تبارك ၏ مجرد သည် بَرَكَ (ကုလား အုပ်ထိုင်ခြင်း)ဖြစ်သည်။

☆☆☆

۞ خَاصِيَة ၏ باب إفتِعَال များ ۞

☆၎င်းbabတွဲ خاصية -၆- ခုရှိသည်။☆

1- إتخاذ 2- تَصرّف 3- تخيير 4- مطاوعت 5- موافقت 6- إبتداء

၁- إتخاذ

اتخاذ ပုံစံ-၄-ခုရှိကြောင်းကို باب تَفَعُّل တွင်ရှင်းလင်းခဲ့ပေသည်။

၂- تَصَرُّف လုပ်ရပ်ကိုရရှိရန်ကြိုးစားခြင်း။

تصرف ၏ဥပမာ- اِكْتَسَبَ الْمَالَ ထိုသူပစ္စည်းပိုရရှိရန်ကြိုးစားရှာခဲ့သည်။

၃- تَخْيِيْر မိမိရရှိရန်အတွက်ကြိုးစားခြင်း။

ဥပမာ- اِكْتَالَ الشَّعِيْرَ သည်မိမိရရှိရန်အတွက်အလုပ်ကိုပြုလုပ်ခြင်း။ فاعل

ထိုသူမိမိရရှိရန်အတွက် (ကျောင်)မုယောစပါး ကိုချင်တွယ်ခဲ့သည်။

၎င်း اِكْتَالَ ၏ مأخذ သည် كَيْلٌ (အချင်အတွယ်) ဖြစ်သည်။

၄- مطاوعت مجرد

مجرد ၏နောက်တွင် باب اِفتعال ကိုယူဆောင်လာခြင်း။

ဥပမာ- غَمَمْتُهُ فَاغْتَمَّ ကျွန်ုပ်သူကိုပူဆွေးစေရာ ထိုသူပူဆွေးသွားခဲ့သည်။

၅- موافقت

☆ဤ باب တွင် موافقت ငါးမျိုးရှိသည်☆

(က) قَدَرَ (စွမ်းနိုင်ခြင်း) သည် إِقْتَدَرَ ၏ဥပမာ- موافقت مجرد ၏

အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ခ) أَحْـجَزَ (ထိုသူ حِـجَاز သို့ ရောက်ရှိခဲ့သည်) ၏ ဥပမာ- مـوافـقـت إفعال ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။ إِحْـتَـجَزَ သည်

(ဂ) تَرَدّٰى (ထိုသူခြုံထည်ခြုံခဲ့သည်) ၏ ဥပမာ- مـوافقت تَفَعُّل ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။ إِرْتَدٰى သည်

(ဃ) إِخْتَصَمَ زَيْدٌ وعمرٌو ၏ ဥပမာ- مـوافقت تَفَاعُل ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။ تَـخَـاصَـمَ زَيْدٌ وعَمْرٌو (ဒိုက်နှင့်အမရ်အမှုဖြစ်ကြသည်/အငြင်းအခုံဖြစ်ကြသည်)

(င) إِسْتَـحْـجَرَ (ထိုသူ အဖိုးအခတောင်းခဲ့သည်) ၏ ဥပမာ- مـوافـقـت إِسْتِفْعَال ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။ إِيْتَـجَرَ သည်

٤- إبتداء

၁- مجرد ၌ရှိသော်လည်း إفتعال ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့်သာလာလေသည်။ مجرد ၏ إستلم ဥပမာ- اِسْتَـلَمَ زَيْدٌ ဒိုက်ကျောက်တုန်းကိုနမ်းခဲ့သည်။ ၎င်း သည် سَلِمَ ဖြစ်၍အဓိပ္ပါယ်မှာ(ငြိမ်းချမ်းမှုဖြစ်သည်)

၂- إفتعال ၌သာလာရှိသည့် ဥပမာ- إِبْتَـامَـتِ الشَّاةُ ဆိတ်မြက်များကိုဟိုရှာ (၍) သည်ရှာ ရှာခဲ့သည်။ إِبْتَامَ ၏ أصل သည် إِبْتَيَمَ ဖြစ်သည်။

☆☆☆

۞ خاصية ၏ باب إستِفعَال များ ۞

☆ဤ باب တွင် خاصية -၁၀- ခုရှိသည်။☆

1-طَلَب 2-لِيَاقَت 3-وِجْدَان 4-حِسبَان 5-تَحوّل

6-إتخاذ

7-قصر 8-مطاوعت 9-موافقت 10-إبتداء

၁-**طلب** တောင်းဆိုခြင်း။

إِسْتَغْفَرْتُ اللّٰهَ ကိုတောင်းဆိုခြင်း၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။ ဥပမာ- مأخذ ၏ إِسْتَغْفَرْتُ သည် غُفْرَان (ခွင့်လွှတ်မှု) ဖြစ်သည်။

၂-**لياقت** ထိုက်သက်ခြင်း။

لياقت ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။ဥပမာ- إِسْتَرْقَعَ الثَّوْبُ အဝတ်ဖာထေးရန်ထိုက်သက်သွားခဲ့သည်။ إِسْتَرْقَعَ ၏ مأخذ သည် رُقْعَةٌ (အဝတ်အပေါက်အပြဖာထေးခြင်း)ဖြစ်သည်။

၃-**وجدان** တွေ့ရှိခြင်း။

وجدان ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။ إِسْتَكْرَمْتُهُ ကျွန်ုပ်ထိုသူကိုမွန်မြတ်သူဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။ يَقِيْنٌ တွင် وجدان ၏အဓိပ္ပါယ်ပါဝင်သည်။

၄-**حِسبَان** ထင်မြင်ခြင်း။

အရာတခုကို مأخذ နှင့်ဆက်တွဲလျက်ရှိသည်ဟုထင်မြင်ခြင်းကိုခေါ်သည်။ ဥပမာ- إِسْتَحْسَنْتُهُ ကျွန်ုပ်ထိုသူကိုကောင်းသည်ဟုထင်ခဲ့သည်။၎င်း၏ مأخذ

သည်حَسَنٌ(ကောင်းခြင်း)ဖြစ်သည်။حِسْبَانٌ တွင် ظَنٌ၏အဓိပ္ပါယ်ပါဝင်သည်။

၅-تحوّل ပြောင်းလွှဲခြင်း။

تحول ၏ဥပမာ-إِسْتَحْجَرَ الطِّيْنُ ရွံ့သည်ကျောက်ခဲဖြစ်သွားသည်။

၎င်း၏ اخذ مأသည် حَجَرٌ (ကျောက်ခဲ)ဖြစ်သည်။

၆-اتخاذ ပြုလုပ်ခြင်း။

اتخاذ ၏ဥပမာ- إِسْتَوْطَنَ الْقُرٰى ထိုသူရွာများကိုချက်မြုပ်ဒေသအဖြစ်ပြုလုပ်ခဲ့သည်။၎င်း၏اخذ مأ သည် وَطَنٌ(ချက်မြုပ်ဒေသ/မွေးရပ်မြေ) ဖြစ်သည်။

၇-قصر အတိုချုံးခြင်း။

قصر ၏ဥပမာ- إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ ထိုသူ ဖတ်ခဲ့သည်။

၈-مطاوعت إفعال

مطاوعت إفعال ၏ဥပမာ- أَقَمْتُهُ فَاسْتَقَامَ ကျွန်ုပ်ထိုသူကိုရပ်စေရာထိုသူရပ်တန့်ခဲ့သည်။

၉- موافقت

☆ ဤ باب တွင်موافقتလေးမျိုးရှိသည်။☆

(က) موافقت مجرد ၏ဥပမာ إِسْتَقَرَّ သည် قَرَّ (ရပ်တန့်ခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ခ) إفعال မ်ိုးဆက်ဥပမာ- أَجَابَ သည် إِسْتَجَابَ (ထိုသူလက်ခံအဖြေပေးခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ဂ) تفعّل မ်ိုးဆက်ဥပမာ- تَـكَبَّرَ သည် إِسْتَـكْبَرَ (ထိုသူမိမိ၏ကြီးမြတ်ကြောင်းကိုထုတ်ဖော်ခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ဃ) إفتعال မ်ိုးဆက်ဥပမာ- إِعْتَصَمَ သည် إِسْتَـعْصَمَ (ထိုသူဂိုနာဟ်မှရှောင်ကျဉ်ခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

၁၀- إبتداء

(က) مجرد ၌ရှိသောလည်း إستفعال ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့်သာလာလေသည်။ ဥပမာ- إِسْتَعَانَ ထိုသူချက်အောက်မွေးရိတ်ခဲ့သည်။၎င်း إستعان ၏ مجرد သည် عَانَ ـ يَعُوْنُ ـ عَوْنًا (အလယ်အလတ်အရွယ်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ခ) إستفعال ၌သာလာရှိသည့် ဥပမာ- إِسْتَـأْجَرَ ထိုသူမှီအုန်း မှီခဲ့သည်။

☆☆☆

❁ خاصية باب إنفعال ❁

☆၎င်း باب တွင် خاصية -၅- ခုရှိသည်။☆

إبتداء -၅ موافقت -၄ مطاوعت -၃ علاج -၂ لزوم -၁

၁-لزوم

لازم သည်အမြဲတမ်း فعل باب إنفعال အတွက်သာလာလေသည်။

ဥပမာ- إِنْفَرَحَ ထိုသူပျော်ရွှင်ခဲ့သည်။ဂုဏ်း فعل ၏ مجرد သည်လည်း لازم အတွက်သာလာလေသည်။ဥပမာ- فَرِحَ

အကယ်၍ فعل တခုသည် مجرد ၌ متعدى ဖြစ်သော်လည်းဂုဏ်း فعل ကို باب إنفعال မှယူလာပါက لازم فعل ဖြစ်သွားသည်။

ဥပမာ- فَطَرَ ထိုသူဖောက်ခဲ့သည်။ إِنْفَطَرَ ထိုအရာပေါက်ပြဲခဲ့သည်။

၂-علاج

علاج တွင်အသုံးပြုသော فعل သည်ခန္ဓာကိုယ်အပြင်ပိုင်းဖြင့်သာသိရှိနိုင်သော နေရာတွင်သာအသုံးပြုသည်။ဥပမာ- إِنْكَسَرَ الْيَدُ လက်ကျိုးခဲ့သည်။

إِنْعَرَفَ (ထိုသူသိခဲ့သည်)ဟုအသုံးပြု၍မရပါ။အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် သိရှိခြင်းသည် နှလုံးသားနှင့်သာသက်ဆိုင်၍ခန္ဓာကိုယ် အပြင်ပိုင်းနှင့် မသက်ဆိုင်သည့်အတွက်ဖြစ်လေသည်။

၃-مطاوعت

(က) مجرد ၏ مطاوعت ၏ဥပမာ- كَسَرْتُهُ فَانْكَسَرَ ကျွန်ုပ်ထိုအရာကိုချိုး လိုက်ရာ ထိုအရာကျိုးသွားသည်။

(ခ) إفعال ၏ مطاوعت ၏ဥပမာ- أَغْلَقْتُ الْبَابَ فَانْغَلَقَ ကျွန်ုပ်တံခါးကို

ပိတ်လိုက်ရာ တံခါးပိတ်သွားသည်။

၄-موافقت

☆ဤ باب တွင် موافقت နှစ်မျိုးရှိလေသည်။☆

(က) مجرد موافقت ၏ဥပမာ- طَفِئَتِ النَّارُ သည် إِنْفَطَفَتِ النَّارُ (မီးငြိမ်းသွားသည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ခ) إفعال موافقت ၏ဥပမာ- أَحْجَزَ သည် إِنْحَجَزَ (ထိုသူဝင်ခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။ဤ إفعال موافقت သည်ရှားပါး၏။

၅-إبتداء

(က) مجرد ၌ရှိသော်လည်း إنفعال ၏အဓိပ္ပါယ်ဖြင့်သာလာလေသည်။ ဥပမာ- طَلُقَ زَيْدٌ သည် إِنْطَلَقَ (ထိုသူရွှင်ပြခဲ့သည်)ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ဆိုက်သွားခဲ့သည်။

(ခ) باب إنفعال ၌သာလာသည့်ဥပမာ- إِنْجَحَرَ ထိုသူလိုင်ဂူထဲဝင်ခဲ့သည်။

မှတ်ချက်။ ။ باب إنفعال ၏ فاء كلمة တွင် ر ـ ن ـ م ـ ل နှင့် حرف ليّن တို့သည်(လေးလံမှုဖြစ်စေသည့်အတွက်ကြောင့်)မလာပါ။ အကယ်၍အထက်ပါစာလုံးများသည် فاء كلمة တွင်လာရှိသော် ၎င်း فعل ကို إفتعال باب မှယူဆောင်လာရမည်။ဥပမာ- إِرْتَفَعَ - إِنْتَقَلَ

☆☆☆

۞ خَاصِيَةٌ ၏ بابُ إِفْعِيْعَال ۞ များ

☆၄င်း باب တွင် خاصية -၄- ခရှိသည်။☆

موافقت -၄ مطاوعت -၃ مبالغة -၂ لزوم -၁

၁- لزوم

إفعيعال ၏အများဝိုင်းသည် فعل لازم အတွက်သာလာလေ့သည်။

ဥပမာ- إِمْلَوْلَحَ الْمَاءُ ရေ ငံသွားသည်။

၂- مبالغة

مبالغة ၏ဥပမာ- إِعْشَوْشَبَتِ الْأَرْضُ မြေပြင်၌မြက်များစွာဖြစ်ရှိခဲ့သည်။

၃- مطاوعت

مجرد مطاوعت ၏ဥပမာ- ثَنَيْتُهُ فَاثْنَوْنَى ကျွန်ုပ်သူ့ကိုလှည့်ပေးလိုက်ရာ သူလှည့်သွားခဲ့သည်။

၄- موافقت

إِسْتَحْلَيْتُهُ ၏ဥပမာ- إِحْلَوْلَيْتُهُ ၏အဓိပ္ပါယ်သည် إستفعال موافقت

(ကျွန်ုပ်ထိုအရာကို ချိုမြိန်သည်ဟုထင်ခဲ့သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ဖြစ်သည်။

إفعيعال باب သည်တခါတရံ إفعال باب ၏အဓိပ္ပါယ်နှင့်လာသည်။

ဥပမာ- اِحوَلْوَلَى သည် أَحْلَى (ချိုမြိန်သည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

تَـخَشَّنَ اِخْشَـوْشَنَ -ဥပမာ။ သည် تَـفَـعُّلُ တခါတရံ ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

(ထိုသူကြွမ်းတမ်းခက်ခဲသည်) ၏အဓိပ္ပါယ်ပေးသည်။

☆☆☆

❁ خَاصِيَة ၏ إفعيلال နှင့် باب إفعِلال များ ❁

☆ထူး باب နှစ်ခုလုံးတွင် خاصية -၄- ခုစီရှိသည်။☆

١- لزوم ٢- مبالغة ٣- لون ٤- عيب

١- لزوم

ဤ باب နှစ်ခုလုံးသည် فعل لازم အတွက်လာလေသည်။

إفعلال ၏ဥပမာ- اِحْمَرَّ အနီရောင်ဖြစ်သွားခဲ့သည်။

إفعيلال ၏ဥပမာ- اِحْمَارَّ အနီရောင်ဖြစ်သွားခဲ့သည်။

٢- مبالغة

إفعلال ၏ဥပမာ- اِصْفَرَّ အလွန်ဝါသွားသည်။

إفعيلال ၏ဥပမာ- اِصْفَارَّ အလွန်ဝါသွားသည်။

٣- لون

အရောင်နှင့်ပါတ်သက်သော فعل များသည်ဤ باب နှစ်ခုမှလာလေသည်။

إفعلال ၏ဥပမာ- اِشْهَبَّ ထိုသူအလွန်ဖြူသွားခဲ့သည်။

إفعيلال ၏ဥပမာ- اِشْهَابَّ ထိုသူအလွန်ဖြူသွားခဲ့သည်။

၄-عيب

အပေါ်ယံအပြစ်အနာအစာကိုပြုရန်အတွက်ဤ باب နှစ်ခုမှသုံးလေသည်။

إفعلال ၏ဥပမာ-إِعْوَرَّ မျက်လုံးတဖက်ကန်းဖြစ်ခဲ့သည်။

إفعيلال ၏ဥပမာ-إِعْوَارَّ မျက်လုံးတဖက်ကန်းဖြစ်ခဲ့သည်။

☆☆☆

۞ خَاصية ၏ باب إفعِوَّال များ ۞

☆ဤ باب တွင် خاصية နှစ်ခုရှိသည်။☆

၁- إِقْتِضَاب ၂- مبالغة

၁-إقتضاب ၏အဓိပ္ပါယ်မှာ فعل တခုသည် د ثلاثي مجرد ၌လုံးဝ မ လာရှိဘဲအခြားသော باب ၌သာလာရှိလေသည်။

إقتضاب နှင့် مبالغة နှစ်မျိုးလုံး၏ဥပမာ-إِجْلَوَّذَ အပြေးမြန်သည်။

۞ خَاصية ၏ باب فَعْلَلَةٌ များ ۞

၎င်းباب သည် خاصية များစွာရှိသည်အချို့မှာ

၁- قصر ၂- إلباس مأخذ ၃- خواص لفظى

၁-قصر

قصر ၏ဥပမာ-بَسْمَلَ (ထိုသူ بسم الله ဆိုခဲ့သည်)

إلباس مأخذ-ل

إلباس مأخذ ၏ဥပမာ- بَرْقَعَتُهَا ကျွန်ုပ်သူမကိုဘွတ်ရှ်ခါဝတ်ပေးခဲ့သည်။

بَرْقَعَتُ ၏ مأخذ သည် بُرْقَعٌ (ခြုံထည်)ဖြစ်သည်။

خواص لفظی-ဂ

باب အများပိုင်းတွင် အဓိပ္ပါယ်၌သာထူးခြားချက်ရှိသော်လည်း فعلة باب တွင် (لفظ) စာလုံးများ၏ထူးခြားချက်များလည်း လာရှိသေးသည်။

فعلة باب မှလာသော فعل များသည် صحيح နှင့် مضاعف သာလာရှိသည်။

صحيح ၏ဥပမာ- دَحْرَجَ ။ مضاعف ၏ဥပမာ- وَسْوَسَ

موهم အဖြင့်နှင့်လာခြင်းသည် အလွန်ရှားပါးလေသည်။

ဥပမာ- طَأْطَأَ ဦးခေါင်းညွှတ်ခြင်း ၏ အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။

☆☆☆

❁ خاصية ၏ باب تفعلل များ ❁

☆၎င်း باب တွင် خاصية နှစ်ခုရှိလေသည်။☆

၁- مطاوعت فَعْلَلَة إِقْشِعْرَارٌ-ဃ

၂- مطاوعت فعللة ၏ ဥပမာ- دَحْرَجْتُهُ فَتَدَحْرَجَ

ဃ- إِقْشِعْرَار ၏ ဥပမာ- تَهَبْرَسَ ၎င်း تَهَبْرَسَ သည် تَبَخْتَرَ (ဝင့်ကြွား

စွာရွောက်လှမ်းသည်)၏အဓိပ္ပါယ်ပေးလေသည်။၎င်း تَبَهْـــــرَسَ သည်

مجرد တွင်မလာပါ။

❁ خَاصِيَة ၏ بَاب إِفْعِنْلَال များ ❁

☆၎င်း باب တွင် خاصية နှစ်ခုရှိသည်။☆

مطاوعت فعللة-ل لزوم-ɔ

၎င်း خاصية နှစ်မျိုးလုံး၏ဥပမာ- ثَـعْـجَـرْتُـهُ فَاثْعَنْجَرَ ကျွန်ုပ်သူ၏သွေးကိုစီး

ဆင်းအောင်လုပ်ခဲ့ရာ သွေးစီးဆင်းသွားခဲ့သည်။

❁ خَاصِيَة ၏ بَاب إِفْعِلَّال များ ❁

☆ ၎င်း باب တွင် خاصية သုံးခုရှိသည်။☆

إِقْتِضَاب-ɔ مطاوعت فعللة -ل لزوم-ɔ

طَـمْـأَنْتُـهُ فَـاطْمَـأَنَّ -ဥပမာ ပြုစုသော مـطـاوعـت နှစ်မျိုးလုံး၏ لـزوم -ل+ɔ

ကျွန်ုပ်သူကိုစိတ်ချမ်းမြေ့အောင်လုပ်ပေးခဲ့ရာသူစိတ်ချမ်းမြေ့သွားခဲ့သည်။

ɔ-إِقْتِضَاب ၏ဥပမာ- إِكْفَهَرَّ النَّجْمُ ညအမှောင်၌ ကြယ်တာယာ လင်းဝင်း

ဝင်းခဲ့သည်။إِكْفَهَرَّ သည် مجرد မလာပါ။

تَمَّتْ

خاصية များ၊ باب များတွင်ထပ်ခါထပ်ခါလာရှိသော

၁။ ။مبالغة သည်نصر - باب ضرب - باب - باب اِفعال
- باب تفعيل - باب اِفعِلال - باب اِفعيلال - باب اِفعال နှင့် باب
ال اِفعِوّ များမှလာလေသည်။

၂။ ။تعدية သည်خاصية များသည် بلوغ - سلب مأخذ - تصيير
باب اِفعال နှင့် باب تفعيل များမှလာရှိလေသည်။

၃။ ။وِجدان သည် اِفعال باب နှင့် اِستفعال باب များမှလာရှိလေ
သည်။

၄။ ။صيرورت သည် اِفعال - باب تفعيل - باب تفعُّل باب များမှ
လာရှိလေသည်။

၅။ ။لياقت သည် اِفعال باب နှင့် اِستفعال باب မှလာရှိလေသည်။

၆။ ။اِبتداء သည်اِفعال - باب تفعيل - باب مفاعلة
- باب تفعل - باب تفاعُل - باب اِفتعال - باب اِستفعال
باب اِنفعال များမှလာရှိလေသည်။

၇။ ။موافقت သည် اِفعال - باب تفعيل - باب مفاعلة
- باب تَفعُّل - باب تفاعل - باب اِفتعال - باب اِستفعال
باب اِنفعال နှင့် باب اِفعيعال များမှလာရှိလေသည်။

خاصيات

၈။ ။مطاوعت သည် باب تفاعل - باب تفعُّل - باب اِفعال - باب تفاعل - باب اِفعيعال - باب اِنفعال - باب اِستفعال - باب اِفتعال - باب تفعيل باب تَفَعُّل - باب اِفعِنلال باب နှင့် باب اِفعلال မျှား မှလာရှိလေသည်။

၉။ ။قصر သည် تفعل - باب اِستفعال باب နှင့် باب فَعْلَلَة မျှားမှလာရှိလေသည်။

၁၀။ ။مأخذ اِلباس သည် تَفْعِيل باب နှင့် فَعْللة باب မျှားမှလာရှိလေသည်။

၁၁။ ။اِتخاذ သည် تَفَعُّل - باب اِسْتِفْعَال باب နှင့် باب تَفَعْلُل မျှား မှလာရှိလေသည်။

၁၂။ ။تحول သည် تَفعل - باب اِستفعال باب နှင့် باب تَفَعْلل မျှား မှလာရှိလေသည်။

၁၃။ ။لزوم သည် اِنفعال - باب اِفعِلال - باب اِفعيْلال - باب اِفعِنْلال باب اِفْعال နှင့် باب اِفْعِوّال မျှားမှလာရှိလေသည်။

تمت وبالفضل عمت

ကိုးကားကျမ်းများ

قواعد الصرف وخاصيات الأبواب ـ مولانا حسين أحمدهريدوارى

آسآن خاصيات ابواب ـ مفتى سعيد مشتاق حصيرى

علم الصرف آخرين ـ مولانا مشتاق أحمد جرتهاولى

تحفة خاصيات أبواب ـ مولانا محمد راشد معروفى

ဆက်လက်ထွက်ရှိမည့်စာအုပ်များ (ان شاء الله)

معين النحو على هدا ية النحو

ايضاح السراجى على تقرير معراجى

معين البلاغة

ထွက်ရှိပြီး စာအုပ်များ (ماشاء الله)

ايضاح المنطق

ايضاح السراجى

معين اصول الفقه

علم الصرف (٣)

معين السير فى هدى خير البشر

ရပ္ဝိန်မည့်နေရာ

မဒီနသုလ်အုလူးမ် အရဗီတက္ကသိုလ်-ယင်းတော်

09-97 5380906 / 97 4210200 /96 3520592